

NOVI

Odmev

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA SLOVENSKEGA DOMA

APRIL 2015
ŠTEVILKA 55
ISSN 1331 - 548X

SPOROČILO MIRU

**Boris Pahor o identiteti,
nacionalni zavesti in nacionalizmu**

INTERVJU Z VOJKOM VOLKOM

**Klobuk dol, ker ste se v manjšini izognili
čerem političnih delitev**

MANJŠINSKA SAMOUPRAVA

**Odštevamo do volitev svetov in
predstavnikov slovenske manjšine**

ZGODBA Z NASLOVNICE

**Herman Potočnik - Noordung, pionir
astronavtike, rojen pod hrvaškim nebom**

RAZPLET SPORA

**Prihodnje leto prva izplačila varčevalcem
Ljubljanske banke**

SLOVENSKI DOM – NAŠ DRUGI DOM

- 3 Razmišljanje o miru in medsebojnem spoštovanju
- 3 Ko se spominjamo vojne, bi morali zreti v prihodnost in graditi mir
- 4 Ljubljana nima narodne zavesti, razen na nogometnih tekmah
- 5 Leto 2015 bo v znamenju pomlajevanja društva
- 6 Nekatere pesmi Zorana Predina zorijo, nekatere izbruhnejo
- 6 Poklon Prešernu, počastitev kulture
- 7 Žepna slovenščina za vsakogar
- 7 Predstavitev nove Šömnove knjige o prostožidarstvu
- 8 V vesoljne širjave prek slovenskega središča evropskih tehnologij
- 8 Potrjevanje izjav za izgnansko rento
- 8 Klepet z zagrebškimi tretješolci in četrtošolci o Sloveniji
- 9 Pevski koncert pri tržaških Slovencih
- 10 Knjige za slovenske osnovnošolce
- 10 Tradicija nas povezuje
- 10 Darilo za 23. rojstni dan: vzpon na Himalajo
- 11 Ustvarjalni napredek članic Šopka je spet očaral
- 11 Slovo od starega leta 2014
- 12 Maškare v Slovenskem domu
- 12 Podelitev petkovih Nobelovih nagrad
- 13 Maj v znamenju planinstva

SLOVENCİ NA HRVAŠKEM

- 13 Kmalu volitve svetov in predstavnikov slovenske manjšine
- 14 Manjšinski sveti: odlični komunikacijski kanal in pripomoček za vidnost Slovencev
- 14 Telegrafsko o dogodkih v društvu Stanka Vraza
- 15 Svet za nacionalne manjšine o urgentnih temah
- 16 Deseti rojstni dan slovenskega društva Lipa
- 16 Kako je Prešeren vzbudil slovenska čustva v Krešimirjevem mestu
- 16 Združeni v praznovanju Prešernovega dne
- 18 Za praznik kulture - romantičen večer v dobri družbi
- 18 Inicijativa folklornih plesača u Čabru
- 19 Komorni večer, slikarsko razkošje, potovanje po smaragdni reki
- 20 Manjšine v Zagrebu imamo kaj pokazati
- 20 Tkanje ustvarjalnih vezi z mirnskimi upokojenci
- 21 Ministrova istrsko-kvarnerska turneja
- 21 Tradicionalno srečanje članov Snežnika

- 22 Druženje Slovencev iz treh držav
- 22 Snežne radosti za otroke, likovno razvajanje za odrasle
- 23 Slovenske barve na dalmatinskem jugu

POGOVARJALI SMO SE

- 24 Klobuk dol, ker ste se v manjšini izgnili čerem političnih delitev

NOVICE IZ DOMOVINE

- 26 Dr. Ana Polak Petrič: Julija zakonski okvir, prihodnje leto prva izplačila
- 27 Nova hrvaška predsednica za pristno sodelovanje s Slovenijo
- 27 Močne vezi slovenskih in hrvaških katolikov
- 27 Novi mariborski nadškof Alojz Cvikl

MATERINŠČINA

- 28 Jezikovna brzozavka
- 28 O Francetu Prešernu in volilni rutini
- 28 Namig za spomladansko branje: drobci iz ameriške in angleške zgodovine
- 29 Kako značilno: pričal je značajan človek

PRETEKLOST V SEDANJOSTI

- 30 Pionir vesoljskih poletov, rojen pod hrvaškim nebom
- 31 Grenak, a ponosen spomin na izgnansko zgodovino
- 31 Zgodba kapele, v kateri molimo po slovensko

KULTURNA OBZORJA

- 32 Poetična milina svatbe in virtuoznost kabaretnega večera
- 33 Spomin na p. Janeza Straška
- 33 Prelivanje kulture čez državne meje
- 34 Tragom Crne gospe – o slikanju crne Majke Božje u Hrvatskoj
- 34 Gostičevi dnevi kljubujejo varčevanju
- 34 600-letnica kronanja Barbare Celjske (1392–1451)

USTVARJALNICA

- 36 Seveda je bilo nekoč boljše. Na nek način.

ZA VSAKOGAR NEKAJ

- 36 Slatne jajčne dobrote
- 37 Nekaj namigov za pripravo in serviranje zelenjave
- 38 Planinarstvo i slovenska nacionalna svijest, 1. dio
- 40 Rdeči naglji, budnice, mlaji in kresovi - slovenska prvomajska tradicija

Novi odmev izdajata
Kulturno prosvetno društvo Slovenski dom iz Zagreba
in **Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb**
s pomočjo
Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske
in **Urada vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.**

Za izdajatelja:
Darko Šonc

Uredništvo:
Miroslava Maria Bahun, Agata Klinar Medaković, Silvin Jerman, Polona Jurinić,
Ivica Kunej, Franc Strašek,
Darko Šonc, Vasiljka Tovarloža
Pregled, priprava in oprema besedil:
Ilinka Todorovski
Oblikovanje in prelom:
Josipa Glavaš
Tisk:
Intergrafika TTŽ d.o.o.
Bistranska 19, Zagreb

Izhaja občasno v slovenskem in hrvaškem jeziku.
Naklada: 800 izvodov
Naslov uredništva:
Kulturno prosvetno društvo Slovenski dom
Masarykova 13/I, 10000 Zagreb
tel./fax +385 (0)1 48 55 171
slovenski-dom@zg.t-com.hr
http://slovinci.hr

Slika na naslovnici: Herman Potočnik - Noordung, pionir astronavtike.
Foto: KSEVT

Razmišljanje o miru in medsebojnem spoštovanju

Nikoli več vojne, pravimo. Pa vendar po svetu še kar govori orožje, nikoli ni bilo toliko vojnih beguncev kot danes. Ko se bomo ob letošnjih okroglih obletnicah spominjali konca druge svetovne vojne in konca vojne na Hrvaškem, pomislimo, kaj smo in še bomo sami storili za mir, strpnost in medsebojno spoštovanje.

V dneh pred veliko nočjo smo v hrvaškem tisku brali navdihujočo zgodbo o mladeniču iz Bosne in Hercegovine, ki mu ni bilo dano, da bi bil spočet in rojen v ljubezni, a je na njegovi življenjski poti vendarle zmagala ljubezen. Na svet je prišel kot plod vojnega zločina: rodil se je bošnjaški materi, žrtvi srbskega posiljevalca. Ko ga je po rojstvu mati zapustila, ga je v svoj dom sprejela nova družina. Tam je odrasel v zrelega človeka. »Materi sem odpustil. Nikogar ne sovražim, a zločinci morajo biti kaznovani. To velja tudi za mojega biološkega očeta,« pravi 22-letni **Alen Muhić**. Ko ga sprašujejo o občutku pripadnosti, pove, da ga je družina vzgojila kot muslimana in da bo to tudi ostal. A obenem odločno doda: »Nikogaršnji nisem. Sem svoj.«

Za vzor nam je lahko mladenič, ki se kljub kruti življenjski usodi ni vdal vrtincu sovraštva, obsojanja, izključevanja in razvnetih nacionalnih ali verskih strasti.

Navdihujoče je tudi sporočilo stoletnika **Borisa Pahorja**, tržaškega Slovenca, pokončnega nasprotnika vseh totalitarnih sistemov, ki ga je zelo zaznamovala taboriščna izkušnja med drugo svetovno vojno. Na predavanju v Slovenskem domu nas je spomnil, kako pomembna je nacionalna zavest, katere bistvo je spoštovanje svojega jezika, kulture, tradicije in nacije. In kakšne so pasti nacionalizma, ki sta ga v zgodovino pripeljala fašizem in nacizem, dva totalitarizma, ki sta poleg zadržega komunizma naredila toliko zla.

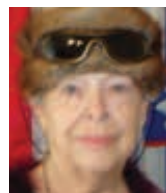
Letos se bomo spominjali velikih prelomnic v naših življenjih: tako konca druge svetovne vojne ter zloma fašizma in nacizma, kot konca domovinske vojne ter zloma paravojaške krajinske strahovlade. A se bomo spomnili tudi tragičnih dogodkov, kot so pokol v Srebrenici pred 20. leti ali poveljni poboji pred 70. leti.

Ko bomo na žalnih slovesnostih objokovali nedolžne, ki so jih pomorile vojne in brezumno nasilje, ali pa na proslavah in paradah slavili zmago nad okupatorji in zločinci, razmišljajmo tudi življenju. Razmišljajmo o miru, strpnosti in medsebojnem spoštovanju. O vsem, kar nas bogati ali deli. Kot pripadniki manjšine se zelo dobro zavedamo bogastva različnosti, ko smo dobri ljudje enako dobri, čeprav pripadamo različnim veram in narodom, čeprav govorimo različne jezike ali smo drugačne barve kože ali imamo svoj svetovni nazor.

In dobri ljudje v razmišljanju o tem, kaj je prav in kaj narobe, vedno začnemo pri sebi. Ko se vprašamo, kaj lahko sami storimo za boljši jutri našega človeštva. (jpt) 🗨️

Ko se spominjamo vojne, bi morali zreti v prihodnost in graditi mir

Kaj bi se človeštvo moralo naučiti iz žalostnih obdobjev zgodovine, smo vprašali nekaj naših članov. Nekateri se spominjajo dveh vojn: ne le domovinske, ki se je končala pred 20. leti, ampak tudi druge svetovne vojne, končane pred 70. leti.

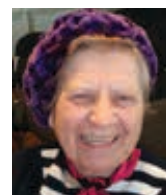
Jozefina Bogolin: »Naučiti bi se morali demokratičnosti in jezika miru, ki pravi: ne počni drugemu tega, česar ne želiš, da bi drugi počeli tebi. Spore je treba reševati mirno, brez ozemelskih teženj.«

Marinka Jocić: »Nikoli ne bi smeli pozabiti grozot in gorja druge svetovne vojne, spomniti bi se morali na ubite, zaprte, mučene, izgnane, nemočne in pozabljene ljudi. In vedno znova ponavljati: to se ne sme ponoviti!«

Alojz Kramar: »Vojna je največje zlo, v njej so vsi poraženci. Otrokom je ukradeno otroštvo, družbi napredek. Ko spremljam današnje vojne, podoživljam obup, lakoto in strah iz svojega otroštva, ko so mi ubili očeta in smo bili izgnani. Groza me je, ko vidim, da se v Evropi in svetu obuja nacizem. Zakaj se voditelji držav ne spametujejo?«

Terezija Kuzmič: »V drugi svetovni vojni sem preživela zelo težke dni, tudi v domovinski vojni ni bilo lahko, vendar nismo obupali. Veliko več bi morali govoriti o posledicah vojn in obenem zreti v prihodnost.«

Antonija Podgoršek: »Med drugo svetovno vojno sem bila ranjena in v taborišču. Moja največja želja je mir. Zanj so najbolj odgovorni moški - oni začenjajo vojne! V vojni pa ne glede na izid vsi plačajo previsoko ceno. Človeštvu naj bi to bil največji opomin.«

Zoran Šonc: »Morali bi spoštovani izročilo NOB. Zapomniti si je treba trpljenje prejšnjih generacij, ki so se borile, da bi danes bilo bolje. Spoštovati je treba, da si je narod izbral državo. Ustvarjati in delati bi bilo treba za ljudstvo, ne pa se podrežati trgu.« (akm) 🗨️

Ljubljana nima narodne zavesti, razen na nogometnih tekmah

Nabito polna dvorana Slovenskega doma je 18. marca na nogah in s ploskanjem pozdravila častitljivega gosta, tržaškega Slovenca, pisatelja Borisa Pahorja. V 102. letu starosti je Pahor iskren in iskriv govorec; z neposrednostjo je navdušil občinstvo.

»Boris Pahor je ambasador slovenske besede,« je v uvodu dejala literarna zgodovinarica in poznavalka Pahorjevega opusa dr. **Tatiana Rojc**. »Kot pripadnik slovenskega naroda je dokazal, da pripadnost maloštevilnemu narodu, celo njegovi manjšinski skupnosti, nikakor nima predznaka manjvrednosti.«

Izkušnja koncentracijskih taborišč

V pogovoru s **Tanjo Borčić Bernard** je Pahor dejal, da ni noben junak. V koncentracijskem taborišču, denimo, se je bal pogledati s terase, od koder je v vsakem trenutku lahko videl peč, iz katere se je kadilo. Ta ogenj fašizma je bil za Pahorja prižgan leta 1920, ko je gorel slovenski Narodni dom v Trstu, kar je gledal kot sedemletni otrok. »Naša zgodovina je v bistvu začetek fašizma v Evropi,« je dejal Pahor in obžaloval, ker slovenska mladina o tem danes ne ve skoraj ničesar.

Slovenska zgodovina je za Pahorja evropska zgodovina. Kot narod pa se tega ne zavedamo, saj o sebi mislimo, da nismo nič vredni, ker nas je le dva milijona. »Tudi v združeni Evropi je pomembno, da se zave-

damo svoje identitete, da ohranimo vsak svoj obraz,« je bil kritičen Pahor in dodal, da je o tem pisal že Srečko Kosovel.

Usoda slovenskih manjšin

Pahor zameri uradni Ljubljani, da se ne ukvarja dovolj s svojo manjšino in je ne razume. »Ljubljana kot glavno mesto je ena ‚nula‘. Pomaga denarno, zdaj sicer manj, ker je kriza. Ampak nima zavesti, da Slovenci, ki živijo zunaj, spadajo v usodo slovenstva.« Na knjige, ki jih slovenska manjšina tiska v Trstu ali Gorici, se uradna Ljubljana po njegovih besedah požvižga. »Mi imamo državo, ki nima narodne zavesti. Edina zavest je na nogometnih tekmah, ko gredo z zastavami in kričijo. Na žalost.«

Priznan najprej v tujini, šele potem doma

Pahor se je dotaknil tudi dejstva, da je Slovenija dolgo imela mačehovski odnos do njega in njegovih del. Šele ko ga je Francija priznala kot pomembnega, Nobelove nagrade vrednega pisca, se je zbudila tudi Slovenija. Pahor je danes cenjen po vsem svetu, veliko priznanje pa

Tatiana Rojc, Boris Pahor, Tanja Borčić Bernard (z leve). Foto: MB

je doživel tudi v Italiji, kjer piše za vse pomembnejše tiskane medije.

Nacionalna zavest ni nacionalizem

Pahor strogo loči nacionalno zavest in nacionalizem. Nacionalna zavest je zanj spoštovanje svojega bistva, svojega jezika in kulture. »Jaz za to uporabljam izraz identiteta,« je dejal v Zagrebu, ko je opozoril na nevarnost prebujajočega se nacionalizma po svetu. Gostovanje v Zagrebu je končal z besedami, da smo Slovenci eden najbolj »brihtnih« narodov, ampak se žal tega ne zavedamo.

Pozdravne besede sta gostu namenila predsednik Slovenskega doma **Darko Šonc** in slovenski veleposlanik na Hrvaškem **Vojko Volk**.

Po koncu pogovora je pisatelj podpisoval svoj najbolj znan roman *Nekropola*, ki ga je v hrvaščini objavila založniška hiša *Fraktura*. Obiskovalci so čakali v vrsti, da bi z njim spregovorili nekaj kratkih besed.

Tanja Borčić Bernard

Navdušeno občinstvo v Prešernovi dvorani. Foto: MB

Stoletje Borisa Pahorja

Rodil se je 26. avgusta leta 1913 v Trstu. Maturiral je na škofijskem semenišču v Kopru in nadaljeval študij teologije v Gorici, ki pa ga je opustil. Leta 1941 so ga z italijansko vojsko poslali v Libijo. Leta 1943 se je pridružil osvobodilni fronti, nekaj mesecev kasneje pa so ga domobranci aretirali in pristal je v nacističnem koncentracijskem taborišču Natzweiler-Struthof. O teh izkušnjah je pisal v romanu *Nekropola*, ki je preveden v vse večje svetovne jezike. Po vojni je živel v Trstu, kjer je poučeval italijansko književnost na slovenski srednji šoli in urejal revijo *Zaliv*, ki je bila kritična do enopartijskega sistema v takratni Jugoslaviji.

Leta 1990 so v Franciji prvi objavili prevod njegovega romana *Nekropola*, pet let kasneje pa še prevod romana *Spopad s pomladjo*, kar mu je tudi prineslo široko mednarodno slavo in dokončno priznanje doma. Leta 1992 je prejel Prešernovo nagrado, kasneje pa častna doktorata Univerze na Primorskem in Univerze v Ljubljani, najvišje francosko državno priznanje *Red legije časti*, avstrijski častni križ za znanost in umetnost, častni znak svobode Republike Slovenije ter nagrado *Državljan Evrope*. Boris Pahor je član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, častni meščan Maribora, leta 2013 pa je kot prvi Slovenec postal tudi častni meščan Trsta.

Boris Pahor - človek, ki povezuje preteklost in sedanjost

Obiskovalci pogovornega večera v Slovenskem domu so srečanje z Borisom Pahorjem opisovali v presežnikih.

Seid Serdarević, glavni urednik založniške hiše Fraktura: »Boris Pahor se je v svojem 102. letu življenja ponovno pokazal kot oseba izjemnega duha in sposobnosti opazovanja, in po teh lastnostih mlajši od mnogih, ki so po letih mlajši. Je oseba, ki spremlja sedanjost. Pahor s svojimi življenjskimi izkušnjami uspeva povezati preteklost in sedanjost. Kljub težkim izkušnjam v preteklosti je Pahor poln optimizma, kar je danes redkost.«

Mila Stoviček, članica Slovenskega doma: »Zelo sem presenečena, da je pri tako visoki starosti takšen erudit, da toliko ve, da še vedno spremlja, kaj se dogaja v današnjem svetu. Informacije potem filozofsko in literarno obdeluje. To je moje prvo srečanje z njim in tega sem zelo vesela. Pahor je pravo odkritje!«

Igor Toš, arhitekt: »Pahor je pričevalec zgodovine, ki je slovenski narod ne pozna dovolj, predvsem borbe Slovencev v Italiji, katere priča je Pahor že 70 let. Zato je zelo dragoceno, da je med nami, da je živ in da postavlja stvari na prava mesta. Po drugi strani je njegov obisk v Zagrebu pomemben tudi zato, ker je povedal nekatere stvari, ki jih morda kdo drug ne bi.«

Zdravko Zima, pisatelj, književni kritik, esejist: »Kar pri Pahorju posebej občudujem in je pokazal tudi nocoj, je njegova večna mladost. Ta se kaže ne le v dejstvu, da dobesedno živi svoje drugo stoletje, temveč tudi v njegovih stališčih. Pahor ni eden tistih, ki živijo na lovorikah svoje slave in ki danes ploskajo novemu kapitalizmu. Pahor preprosto živi v skladu s svojim časom in prav v tem je njegova veličina!«

(tbb)

Občni zbor

Leto 2015 bo v znamenju pomlajevanja društva

Občni zbor Slovenskega doma je bil sklican za 11. marec, z dnevnim redom kakor ga določa zakon o društvih: poročilo o delu, sprejem zaključnega računa in načrt dela za tekoče leto. Škoda, ker je bila udeležba skromna.

Slovenski dom je v letu 2014 ohranil pestro ljubiteljsko dejavnost in jo obogatil z novimi programi. Za člane in širšo zagrebško publiko je pripravil več dogodkov.

Tako je bilo v letu 2014

Oba pevska zbora - Mešani pevski zbor Slovenski dom in Mešani pevski zbor Anton Martin Slomšek - sta uspešno nastopala v Slovenskem domu ter na različnih prireditvah in koncertih v Zagrebu in po Sloveniji. Zbor Slovenski dom je med drugim gostoval tudi v Novem Sadu in imel solistični koncert. Ustvarjalna delavnica Šopek je že tradicionalno pripravila razstave ob pustovanju, veliki noči in božiču. Ansambel Sudar je nastopal na otvoritvi Dubrovniških poletnih iger, na Splitskem poletju in božičnem koncertu v Varaždinu. Objavili so CD in ga predstavili na solističnem koncertu v gledališču Komedija. Časopis Novi odmev je redno izhajal. Z novo grafično podobo in novimi rubrikami je pridobil nove bralce. Krajevna organizacija izgnancev se je redno sestajala in udeleževala srečanj v Sloveniji. Pouk slovenščine obiskuje vse več udeležencev. Tudi knjižnica je oživela.

Za Slovenski dom je bilo leto 2014 jubilejno. Društvo je praznovalo 85-letnico nepretrganega dela in obstoja. Osrednja svečanost je bila konec leta v gledališču Gavella.

Cilj: pomladitev društva

Tudi v minulem letu je Slovenski dom posloval pozitivno in v duhu dobrega gospodarja, kljub pomanjkanju sredstev na začetku leta in neusklajeni dinamiki porabe sredstev. Soglasno je bil sprejet sklep, da se bo društvo v letu 2015 z vsemi močmi in s pomočjo celotnega članstva vključilo v pridobivanje mlajših članov. Odprti bomo za vse zamisli in predloge, ki bi mlade privabili k delovanju v društva - tako s sodelovanjem v upravnih telesih ko s soustvarjanjem programske vizije za prihodnost.

Na koncu občnega zbora so člani soglasno sprejeli spremembe statuta, ki jih zahteva nov zakon o društvih.

Darko Šonc

Pričakovati je bilo, da bo dvorana Franceta Prešerna za občni zbor polna. A se to ni zgodilo. Vprašanje je, ali je v Slovenskem domu res vse tako dobro urejeno ali pa so člani tako nezainteresirani za prihodnost društva. Tisti, ki jih ni bilo, so žal zamudili priložnost, da bi izrazili mnenje o delovanju društva, predlagali možne poti nadaljnega razvoja, a tudi prevzeli del odgovornosti za obstoj in krepitev Slovenskega doma. Foto: Nino Lah

Nekatere pesmi Zorana Predina zorijo, nekatere izbruhnejo

Na pogovornem večeru smo 29. januarja v Slovenskem domu gostili enega najbolj uspešnih slovenskih kantavtorjev Zorana Predina. V sproščenem vzdušju je obujal spomine na glasbene začetek in razkril skrivnost posebnih odnosov z Zagrebom.

Vosemdesetih let, ko je začel glasbeno kariero z Lačnim Franzem, je bila ena največjih uspešnic pesem Praslovan. Predin jo je napisal v petnajstih minutah, ko je bil nočni čuvaj na mariborski ekonomski fakulteti. »Praslovan se je na žalost popolnoma uresničil. Me pa veseli, da je pesem še danes živa, in je ena tistih, na katere sem ponosen, saj jo danes pojejo tudi dvajsetletniki.«

Predin nam je zaupal, kako je bend pred vsakim nastopom moral na policijsko postajo prinesiti besedila vseh pesmi. In če policija ni bila zadovoljna, je moral priti na zagovor. Pravi, da je bil enkrat na zagovoru tudi v Zagrebu: »Pa tko ti je taj Praslovan? – Ma to je jedan iz Mari-bora. – Onda dobro.«

Leta 1986, se je spomnil Predin, je Lačni Franc nastopal v Celju. Oblasti so jim prepovedale zapeti pesmi Praslovan in Zdravljica, ki tedaj še ni bila slovenska himna, le nacionalno zavedna pesem. »Igrali smo v hali Golovec in ko je bil na vrsti Praslovan, so policisti prižgali luči. V tistem tre-

Zoran Predin in njegove oboževalke v Slovenskem domu. Foto: MG

nutku je publika začela sama peti pesem, mi pa smo samo igrali,« pravi Predin.

Ženske bolje razumejo njegovo navihanost

V pogovoru s **Tanjo Borčić Bernard** sta se dotaknila tudi fenomena narodnozabavne glasbe. Po Predinovem mnenju je harmonika v Sloveniji v zadnjih dvajsetih letih povsem izgubila svoj značaj, postala je »poceni zabavna meh, ki služi primitivnim namenom«. V Sloveniji se je po letu 1990 vzgojila generacija ljudi, ki glasbe ne gledajo več kot umetniški izdelek, kot nekaj, kar prihaja iz duše, iz srca, temveč kot nekaj, kar je namenjeno izključno zabavi. »Ruralno vdira v urbano,« pravi Predin in dodaja »da je dnevna politika danes uveljavila statusne simbole, med katerimi je tudi harmonika, s katerimi naj bi branili našo nacionalno identiteto.«

Predina ne moti, da je predvsem pevec za ženske. Prav nasprotno. Po njegovem ženske prej razumejo njegovo čustvenost, navihanost in nagajivost.

Na pogovornem večeru je Predina, ki v zadnjem obdobju na Hrvaškem največ nastopa z Damir Kukuruzović Django group, presenetila rock zasedba Slovenskega doma - Implantati, ki je zaigrala pesem Praslovan. Predin je prijel za mikrofona in se jim pridružil.

Tanja Borčić Bernard

O posebnem odnosu z Zagrebom

»Naš drugi koncert v življenju smo imeli v Zagrebu, v starem Študentskem centru na Savski ulici. Zagreb je bil vedno nekaj posebnega, med nami se je zgodila kemija. Lačni Franz je skoraj vsak mesec nastopal v Lapidariju, leta 1981 smo bili v Zagrebu celo petnajstkrat. Kasneje smo igrali v Kulušiću, v zadnjih letih pa predvsem v Tvornici. Tudi vojsko sem služil v Zagrebu.«

O Zdravljici

»Nikoli se nam ni sanjalo, da bo Zdravljica postala slovenska himna. Leta 1987 je bila to za nas pesem o vinu, lepih puncah, prijateljstvu med narodi. Ni imela neke dnevno-politične označbe. Dobil sem številna pisma slovenskih učiteljic, češ, hvala Zoran, zdaj nam jih ni več treba siliti, da bi se je učili, zdaj jo kar znajo. Potem pa nam je država sunila hit.«

O pisanju pesmi v hrvaščini

»Nekatere stvari je lažje napisati v tujem jeziku kot v maternem. Lažje ti stečejo besede. Kot da bi bil v tebi še nekdo, ki je bolj sproščen, kot si ti. Tudi **Arsen Dedić** je pohvalil moje pesmi v hrvaščini.«

Poklon Prešernu, počastitev kulture

V počastitev slovenskega kulturnega praznika, ki ga praznujemo 8. februarja, smo tudi letos pripravili dneve slovenske kulture.

Za uvod smo konec januarja v Slovenskem domu gostili priljubljene slovenske glasbenike Zorana Predina, ki nas vedno znova očara ne le z izvirnimi skladbami, ampak tudi s pretanjenimi besedili svojih pesmi.

Prešernov dan, 8. februar, smo preživeli v Varaždinu, kjer je potekal prvi Prešernov festival: več o tem pišemo v rubriki Slovenci na Hrvaškem.

Sklepni dogodek pa je potekal 11. februarja v Slovenskem domu: spoznali smo miniaturni jezikovni priročnik Žepna slovenščina in svoje znanje preverili na učni uri materinščine.

Žepna slovenščina za vsakogar

S predstavitevijo knjižice *Žepna slovenščina in mini tečajem slovenščine* so se 11. februarja v Slovenskem domu končali letošnji dnevi slovenske kulture.

Žepni pripomoček za učenje slovenščine so v hrvaščino prevedli zagrebški študenti slovenščine. Projekt je potekal v sodelovanju Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete v Ljubljani in Oddelka za južnoslovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete v Zagrebu. Žepna slovenščina je prvič izšla leta 2008 v času predsedovanja Slovenije EU. Doslej je prevedena že v 22 tujih jezikov, v okviru mednarodnega projekta Svetovni dnevi slovenskega jezika, katerega cilj je tuji univerzitetni in širši javnosti predstaviti slovenščino, v sodelovanju učiteljev in študentov slovenščine na univerzah po svetu.

Eno od vprašanj s tečaja, ki ga je zastavila lektorica: Kaj vse lahko iz Slovenije domov prinesemo v žepu? Foto: Antun Bukovec

Kaj je v Žepni slovenščini?

Zanimiva dejstva o Sloveniji, Slovencih, slovenskem jeziku, slovenska abeceda in slovenska slovnica v sedmih korakih. Osrednji del vsebuje 21 tematskih poglavij z najosnovnejšimi besedami in frazami za preživetje. O knjižici so poročali tudi na HRT. Prispevek lahko poiščete na naslovu www.hrt.hr (zavihek »televizija na zahtjev«, oddaja Prizma 7. 2. 2015; prispevek je na 41. minuti).

Učna ura je prehitro minila

Uporabo pripomočka je na dinamični in zelo zanimivi »učni uri« predstavila lektorica slovenščine z zagrebške filozofske fakultete **Ivana Petric Lasnik**.

Tečaj slovenščine je bil vse prej kot suhoparno predavanje. Številni obiskovalci smo se počutili, kot bi se vrnili v mladost in šolske klopi, saj nas je mlada lektorica vehementno spodbujala k aktivnemu sodelovanju: ona je spraševala nas, mi brez strahu njo! Tako smo se skupaj učili (ali pa utrjevali znanje), kako pravilno naglaševati besede v slovenskem jeziku, kako pravilno komunicirati v predvidljivih situacijah, pa tudi, kakšne so slovenske kletvice. Posebej smo se osredotočili na dvojino. Bilo je tudi duhovito, ko so bili odgovori napačni in smo se šalili na račun našega (ne)znanja. Učna ura je prehitro minila.

Navdušen je bil tudi dolgoletni član Slovenskega doma **Danimir Bizjak**, ki sicer obvlada materni jezik: »Predstavitev Žepne slovenščine in mini tečaj sta bila zelo dobro sprejeta, tudi sam sem si zaželel, da bi šel na nadaljevalni tečaj. Še posebej, ker mi ni uspelo dobiti svojega izvoda Žepne slovenščine. Pač nisem bil dovolj hiter.«

Agata Klinar Medaković

Predstavitev nove Šömnove knjige o prostožidarstvu

Izšla je druga knjiga iz prostožidarske trilogije Branka Šömnova. Predstavitev novitete novinarja starega kova, slovenskega razsvetljenca in velikega hrvaškega domoljuba, kot so Šömnova označili v Jutarnjem listu, je bila v Slovenskem domu 18. februarja.

Prva knjiga Šömnove Zgodovine hrvaškega prostožidarstva s podnaslovom Modrost je izšla leta 2012, druga nosi podnaslov Moč, v pripravi pa je tudi že zadnji del trilogije s podnaslovom Lepota, ki bo enciklopedičen prikaz 1850 mrtvih prostožidarjev. O knjigi Moč so v polni dvorani Slovenskega doma poleg avtorja spregovorili **Franjo Greguric**, **Mislav Čavajda** in **Tomislav Cvitković**. Navzoče sta pozdravila slovenski veleposlanik na Hrvaškem **Vojko Volk** in predsednik Slovenskega doma **Darko Šonc**. Delo je plod avtorjevega poglobljenega raziskovanja, ki traja več desetletij. Šömnovi izsledki se dopolnjujejo z dognanji **Ivana Mužiča**, ki prav tako spremlja hrvaško masonstvo; avtorja se pravzaprav medsebojno dopolnjujeta in bogatita.

Prostožidarstvo med dvema vojnama

V Moči Šömen na skoraj devetsto straneh opisuje prostožidarstvo v času Kraljevine SHS in/ Kraljevine Jugoslavije (1919–1940) ter

Pogovor z Brankom Šömnom o njegovi ustvarjalni poti, življenju med Slovenijo in Hrvaško ter prostožidarski trilogiji smo objavili v 52. številki Novega odmeva, spomladi 2014.

od začetka do konca druge svetovne vojne (1941–1945).

Knjiga se začneja z Voltairovo mislijo o moči: Moč naredi iz človeka, ki jo ima v rokah, sužnja. V poglavju z naslovom Razcvetela bratska akacija je opisano delovanje zagrebških lož Ivan grof Drašković, Pravednost, Perun, Neptun, Ruđer Bošković in Bratstvo ter mešanih ložah v Zagrebu, o dubrovniški loži Sloboda, karlovški loži Ivanjski krijes splitski loži Pravda. Pojasnjena je tudi prostožidarska šesterokraka zvezda. Kot lahko preberemo, je bilo med člani prostožidarskih bratstev največ Judov. Lože so kot vrhovni cilj delovanja postavljale interese človeštva, obrambo verske in duhovne dediščine, izobraževanje in kulturno delovanje, zlasti med mladimi, in nasprotovanje latentnemu antisemitizmu. V poglavju Prostor izgubljenih korakov so strnjene dogodki z obdobja druge svetovne vojne in po njej. Poglavje Zapiranje knjige pa nudi ključ za razumevanje prostožidarskih parabol.

Miroslava-Maria Bahun

V vesoljne širjave prek slovenskega središča evropskih tehnologij

V Vitanju pri Celju od leta 2012 stoji Kulturno središče evropskih vesoljskih tehnologije (KSEVT); postavili so ga kot poklon pionirju vesoljskih poletov Hermanu Potočniku - Noordungu, ki ima korenine tudi v teh krajih. KSEVT smo obiskali 20. decembra.

Na študijsko pot smo se odpravili v okviru izobraževalne delavnice SSNM MZ Moja domovina. Potrebni sta bili le dve uri avtobusne vožnje, in že smo se znašli v središču slovenske in evropske astronautike.

Kaj vse zmore človek

Najprej smo si ogledali razstavo o slovenskem raketnem inženirju Hermanu Potočniku-Noordungu (podrobneje o njegovi življenjski poti, ki se je začela v Pulju, pišemo v rubriki Preteklost v sedanosti). Razvoj vesoljskih tehnologij smo spoznavali tudi skozi razstavo o vsakdanjih pripomočkih, brez katerih kozmonavti v vesolju ne morejo preživeti. Razstava o Nasinem raketnem projektu Voyager pa nam je približala tudi prispevek slovenskega znanstvenika dr. Antona Mavretiča. Izjemno nas je pritegnilo zanimivo vodenje mlade vodičke Andreje, ki nam je odstrla pogled v

Obisk KSEVT-a v Vitanju nas je navdal z vesoljsko energijo. Foto: nn

neznane koticke vesolja; dobro uro smo jo poslušali brez diha. Še dolgo po ogledu smo razpravljali o tem, kaj vse zmore človek (celo v vesolju!) in se veselili, ker nas je navdajala neka novo-vesoljska energija.

Arhitekturni presežek

Z arhitekturnega vidika je zanimiva stavba KSEVT-a, ki so jo zasnovali biroji Bevk - Perosić, Dekleva - Gregorič, Ofis ter Sadar + Vuga. Stavba je monolitna betonska zgradba, ki se sestoji iz dveh nizkih valjev. Dinamika nad njima ustvarja vtis lebdenja in vrtenja. Oblika posnema načrt bivalnega kolesa, dela prve geostacionarne vesoljske postaje, kakor je opisana v Potočnikovi knjigi Problem vožnje po vesolju – raketni motor. Avtorji so prejeli Plečnikovo nagrado za arhitekturo 2013, Zlati svinčnik 2013 in nagrado Trend 2012. Projekt je bil nominiran za evropsko nagrado Mies van der Rohe za najboljšo sodobno arhitekturo.

Mi v KSEVT-u, KSEVT v Zagrebu

V sodelovanju z vitanjskim vesoljskim centrom je v Klovičevih dvorih v Zagrebu od 13. decembra do 8. marca gostovala razstava o prvem arhitektu vesolja Noordungu, ki jo je za beneški bienale arhitekture pripravil Juri Krpan, šef slav-

ne ljubljanske galerije Kapelica. Razstava prikaže vplive, ki so oblikovali Noordunga, in njegov vpliv na razvoj vesoljskih raziskovanj.

Polona Jurinić 🇺🇸

Potrjevanje izjav za izgnansko rento

Člani zagrebške organizacije Društva izgnancev Slovenije smo se 26. februarja zbrali v Slovenskem domu, zaradi uradne potrditve izjave, ki jo potrebujemo za prejem rente.

Žrtve vojnega nasilja 1941-1945 zvsako leto potrebujemo uradno potrdilo, da smo še živi. To je pogoj za redno prejetje doživljenjske mesečne rente. Po potrdila nam ni bilo treba iti na konzularni oddelek slovenskega veleposlaništva, saj sta v Slovenski dom prišli predstavnici slovenskega veleposlaništva Ivanka Filipan in Kristina Kliner, ki sta odlično opravili delo. Za to se jima najlepše zahvaljujemo.

Marinka Lušin Jocić 🇺🇸

Klepet z zagrebškimi tretješolci in četrtošolci o Sloveniji

V Slovenskem domu smo 27. januarja nestržno pričakovali obisk naših novih prijateljev iz OŠ Lovra pl. Matačića, učencev 3. in 4. razreda z učiteljicama Ljiljano Vučković in Snježano Pomper. Pozvonili so točno ob desetih.

Ob prihodu so me presenetili s prelepim šopkom in novo številko svojega časopisa Lovorko. Po uvodnem pozdravu sva skupaj s prvo svetovalko slovenskega veleposlaništva Kristino Kliner našim mladim gostom na kratko predstavila Slovenski dom, naše dejavnosti in časopis ter delovanje in naloge slovenskega veleposlaništva na Hrvaškem.

Pevski koncert pri tržaških Slovencih

Pevski zbor duhovne sekcije je tudi letos sodeloval na prireditvi Primorska poje, nastopal je na koncertu v Opčinah 7. marca. Letošnja revija je bila posvečena 110-letnici rojstva Ubalda Vrabca in 70-letnici konca druge svetovne vojne.

Že sam prihod v Italijo, med zamejske Slovence, je mineval v pozitivnem ozračju. V Opčine smo prišli srečni in zadovoljni, pri iskanju poti do cerkve Sv. Jerneja apostola, kjer je bil večerni koncert, nam je pomagal mladi domačin, na cilju so nas pričakali italijanski Slovenci in nas pospremili do prostorov, kjer imajo vrtec in sobe za druženje, mi pa smo jih uporabili za vaje. Kmalu smo spoznali tudi člane drugih zborov, ki so sodelovali na koncertu.

Nastopajoči zbori so bili eden boljši od drugega, v večini pojejo mladi ljudje in njihovi glasovi zvenijo čudovito, tudi če med petjem samo šepečejo. Koncert se je začel ob 20.30. uri. Poleg našega MePZ A. M. Slomšek so sodelovali še Združeni zbor Zveze cerkvenih pevskih zborov, Napev Batuje, Moški

Zbor A.M. Slomšek po končanem koncertu na koru cerkve sv. Jernej v Opčinah. Foto: MB

cerkveni pevski zbor Sv. Jernej iz Opčin, Komorni zbor Grgar iz Nove Gorice in MePz Provox. Naš zbor je pod vodstvom **Vinka Glasnoviča** zapel tri pesmi: Evharistično daritev Viktorja Mihelčiča, Veliko noča Viljema Černa in Oresta Rosse ter Nabožno (Vera) Vinka Glasnoviča.

Po koncertu smo imeli prigrizek v restavraciji Pri Brigiti. Le na kratko smo se zadržali, ker je bilo že pozno. Prespali smo v Sežani. Naslednji dan smo v Postojni obiskali nekdanjo vodjo duhovne sekcije **Martino Koman** in skupaj preživeli nekaj ur. Na kratko smo se sprehodili še pred predjamskim gradom v Postojni in se nato počasi napotili proti domu.

Miroslava-Maria Bahun 🇺🇸

Nemoteno poteka redna dejavnost duhovne sekcije Antona Martina Slomška: dvakrat na mesec se udeležujemo slovenskih maš v kapeli Ranjenega Jezusa (več o njeni zgodovini si lahko preberete v rubriki Preteklost v sedanjosti), enkrat na teden pa imamo vaje pevskega zborov, ki ga že od ustanovitve vodi prof. Glasnovič.

Šale in smeh ob lažnih prijateljih

Po kratkem ogledu prostorov društva so se učenci udobno namestili v Prešernovi dvorani, kjer sva s Kristino s sliko in besedo predstavili pomembne podatke o Sloveniji in dočarali njeno lepoto. Spoznali so državno ureditev, predsednika, zastavo in himno, zgodovino, večja mesta, pokrajine, naravne znamenitosti, znane osebnosti, gospodarstvo, turizem, znanost, kulturo in običaje. Ves čas so pridno dvigovali roke in ponosno sodelovali

s komentarji, povedali so, kje v Sloveniji so že bili, kaj so videli, kako jim je bilo... S tem so pokazali iskreno zanimanje in popestrili predstavitev. Najzanimivejše je bilo, ko sva jih naučili nekaj slovenskih besed in izrazov. Seveda so jih ponavljali na svoj šaljiv in zanimiv način. Ni manjkalo smeha, ko so se seznanili z lažnimi prijatelji kot so zahod, stol, obraz, krilo, grad ... Res jih je presenetilo, kako lahko ista beseda pomeni različne stvari v dveh jezikih.

V okviru programa Pot pod noge učenci OŠ Lovra pl. Matačiča spoznavajo različnost kultur in multikulturalnost ter tako razvijajo strpnost do drugih narodov. Slovenski dom so obiskali zato, da bolje spoznajo sosedsko in prijateljsko državo Slovenijo.

Učenci Osnovne šole Lovra pl. Matačiča v Slovenskem domu. Foto: Nino Lah

Na koncu smo se preselili v čitalnico, kjer smo se okrepčali z dobrotami in se pogovarjali o slovenskih zanimivostih. Učenci so si z velikim zanimanjem ogledovali prospekte, zemljevide in naš časopis Novi odmev, ki smo jim jih tudi z veseljem podarili.

Tako smo doživeli še eno prelepo druženje z zagrebškimi osnovnošolci, ki radi spoznavajo in sprejemajo svoje sosede, njihovo kulturo, jezik in drugačnost.

Ana Kiršner Kozic 🇺🇸

Knjige za slovenske osnovnošolce

Entuziasta iz Slovenskega doma Slavko Kramar in Miroslava-Maria Bahun sta se oktobra lani odpravila na pot proti Ormožu, v občino Sv. Tomaž. Tamkajšnjim osnovnošolcem sta odpejla poln prtljajnik knjig.

Zahvala Osnovne šole Sv. Tomaž.

V Slovenskem domu se je nabralo za šest kartonskih škatel knjig - vse so bile dvojnice iz naše knjižnice. Slavko in Mira sta se odločila, da jih odneseta otrokom, saj so knjige zaklad kulture in znanja, oboje pa otroci nujno potrebujejo. Le tako se jim bo dovolj razširil pogled vnaprej, da se bodo v življenjski kulturni zmedi bolj znašli. V Osnovni šoli Sv. Tomaža ju je prisrčno sprejela ravnateljica **Irma Murad**. V zahvalo za podarjene knjige, ki bodo napolnile police njihove knjižnice, jima je izročila posebno zahvalo. Popotnika sta se v Zagreb vrnila zadovoljna, saj so bili zadovoljni tudi prejemniki podarjenih knjig.

(kr,ba)

Tradicija nas povezuje

13. decembra se je v prostorih Ljudske univerze Dubrava v Zagrebu in v organizaciji Kulturnega centra Dubrava odvijala prireditev z naslovom **Tradicija nas povezuje**, na kateri sta sodelovala tudi naš pevski zbor in kreativna delavnica Šopek.

Na dogodku so sodelovali tudi predstavniki bolgarske, makedonske in slovaške narodne manjšine ter člani različnih kulturno-umetniških skupin iz Hrvaške. Vodja kreativne delavnice **Stanka Novković** je vodila delavnico za izdelavo okraskov iz plodov narave in papirja. Naš zbor je ob spremljavi harmonike, na katero je zaigral zborovodja prof. **Ivica Ivanović**, zapel vesele in prikupne pesmi: Vsakdo mora imeti prijatelja, Serbus dragi Zagreb moj in Slovenija, od kod lepote tvoje. Navzoči so nas nagradili s toplim aplavzom. Tudi drugi nastopajoči pevci in plesalci so poželi navdušenje. Nato smo se vsi skupaj še sproščeno zabavali in poskušali božične jedi in slaščice, ki so jih pripravili nastopajoči.

Vasiljka Tovarloža

Nastop MePZ Slovenski dom. Foto: Majda Piskernik

Alpinistični četrtek

Darilo za 23. rojstni dan: vzpon na Himalajo

5. marca je v do zadnjega kotička polni dvorani Slovenskega doma potekal že 10. Alpinistični četrtek. Obiskal nas je novogoriški alpinist in gorski reševalec, 57-letni Peter Podgornik.

Peter Podgornik je v osemdesetih letih prejšnjega stoletja skupaj z bratom dvojčkom Pavlom, ki je tragično preminil leta 1982, veljal za enega najboljših slovenskih alpinistov.

Glavna oprema: lopata

»Rodil sem se pod hribom v Vipavski dolini in nekako je bilo samoumevno, da začnem plezati že pri 17-ih letih,« je ob prikazovanju fotografij veličastnih gora začel predavanje, v katerega je strnil bogatih 40 let alpinistične kariere. »S pokojnim bratom sva imela popolno komunikacijo: razumela sva se brez besed. Bila sva prva generacija, ki je začela plezati po ledu, zaljubila sva se v ledno plezanje. Lepi so spomini na tiste čase, ko nisva imela denarja, preživljala sva se z delom v tovarni in takrat sva sama delala pripomočke za vzpenjanje, takrat je bila glavna oprema težka kovinska lopata.« Ko sta bila pri vojaki, sta dobila knjigo, ki je na njiju naredila močan vtis: Vihar na Akonkagvi pisatelja Tiborja Sekelja, ki je v nekaterih južnoameriških državah še vedno učbenik alpinizma. Za 23. rojstni dan sta odšla na Himalajo. Kasneje sta Himalajo za 64 dni obiskala še z jugoslovansko odpravo, v kateri so bili Nejc Zaplotnik, **Stipe Božić** in vodja odprave Aleš Kunaver. Z bratom Pavlom sta posnela dokumentarni film o vzponu preko južne stene Akonkagve v Himalaji, kasneje skupaj s Pavletom Kozjekom še v steni El Capitana in Cerro Torreja.

Peter Podgornik s pobudnikom alpinističnih četrtkov Željkom Žarkom (z leve). Foto: akm

Goram predani zagrebški zet

Peter Podgornik je vsestranski športnik. Preplezal je številne stene tudi v Afriki, Grenlandiji in Evropi, prehodil je lep del Slovenske planinske transverzale. Sodeloval je tudi pri ustanovitvi enote za hitre reševalne intervencije v Novi Gorici, ki jo je vodil deset let. S člani odprave na Cerro Torre je leta 1986 prejel Bloudkovo nagrado. Sodeluje pri potopisno-plezalnih predavanjih in pri izdelavi vodniške literature za slovenske stene. Je urednik in avtor zanimivega on-line plezalnega vodiča Primorske stene (www.primorskestene.com). Njegova aktivnost je še danes na visoki ravni, saj še naprej v društvu nekdanje Zagrebčanke, soproge **Slavice**, obiskuje gore doma in po svetu.

Agata Klinar Medaković

Ustvarjalni napredek članic Šopka je spet očaral

Ustvarjalna delavnica Slovenskega doma Šopek je imela tudi to pomlad polne roke dela: 25. marca z velikonočno razstavo v prostorih društva, nato pa s sodelovanjem na velikonočnih prireditvah v središču Zagreba in Dubravi.

Šopkovke, kot ljubkovalno kličemo članice delavnice, so na razstavi v Slovenskem domu pokazale izjemno umetnost in ustvarjalnost. Velika noč in pomladansko prebujanje življenja sta bila navdih za različno okrašene pirhe in razcvetele veje, ki so vzbudile občudovanje in pohvale navdušenih obiskovalcev. Nič manj niso vzbujali pozornost tudi natančno in estetsko zelo lepo poslikani in okrašeni uporabni predmeti – steklenice, raznovrstne škatlice in drugi predmeti. Zidove so krasile slike v tehniki olje na platnu. Ustvarjalni napredek je očiten in Šopkovke so lahko upravičeno ponosne na svoje delo.

Poleg njihovih stvaritve so bile letos - kot presenečenje za obiskovalce - razstavljene tudi umetnine amaterske slikarke **Anamarije Štunf**. Njeni pirhi in uporabni predmeti, poslikani v tehniki akril in nekateri tudi dopolnjeni s servietno tehniko, so razstavi dali dodatno lepoto in draž. Njene stvaritve v radostnih in živahnih barvah so razveselile obiskovalce.

Tudi v Šopku bi si želeli svoje vrste okrepiti s takšno ustvarjalko, ki jo krasi bogata umetniška senzibilnost.

Tradicionalna ustvarjalnost manjšin

Slovensko velikonočno tradicijo je Šopek predstavil tudi na prireditvi z naslovom Velikonočne pisanice in običaji narodnih manjšin Mesta Zagreb, na kateri so sodelovala še kulturna združenja Madžarov, Makedoncev, Poljakov, Rusov, Rusinov, Slovakov in Ukrajincev, tradicionalne načine krasitve pirhov pa so prikazale tudi hrvaške ljudske umetnice. Razstava v središču mesta je bila odprta 27. marca, v sodelovanju s Hrvaško hišo

Šopkova razstava v Slovenskem domu. Foto: SN

Materina zgodba ter Koordinacijo svetov in predstavnikov narodnih manjšin Mesta Zagreb.

Že naslednji dan je bila v kulturnem centru Dubrava odprta razstava z naslovom Tradicija, ki nas združuje. Posebnost te razstave so bile delavnice, na katerih so se tudi obiskovalci lahko preizkusili v veččinah, s katerimi različni narodi obeležujejo največji krščanski praznik.

»Zelo rada pridem na Šopkove razstave, njihove stvaritve me očarajo, še posebej pirhi, ki so poslikani z meni najljubšimi cvetovi rdečih in belih nageljčkov,« nam je svoje vtise zaupala obiskovalka **Marika Abramović**.

Stanka Novković, Agata Klinar Medaković 🇺🇦

Slovo od starega leta 2014

Na tradicionalnem druženju med božičem in novim letom smo se zbrali stari in mladi, dolgoletni in novi člani; tudi novince, ki so sprva sramežljivo spremljali dogajanje, je hitro prevzelo veselo vzdušje in so se kmalu počutili kot stari znanci med prijatelji.

Slovo od starega leta se je 29. decembra odvijalo v prelepi Prešernovi dvorani, ki jo je krasila tudi izjemno lepo okrašena novoletna jelka.

Vsi smo bili dobre volje, zabavali smo se, plesali in peli ob zvonkih zvokih starih znancev, družine Sotošek, ki je s polkami, valčki in drugimi lepimi slovenskimi melodijami popestrila naše slavje. Že z društvenim denarjem smo dobro poskrbeli za jedačo in pijačo, mize pa so se dodatno šibile še pod domačimi dobrotami, ki so jih pripravile marljive članice društva. Tudi domačega vina in žganja je bilo; naši člani so ponosno dali na pokušnjo, kar so sami pridelali. Ob polnih mizah in dobri glasbi je potekal pogovor o dogodkih, gostovanjih, družinah, šaljivih dogodivščinah... Ni manjkalo

niti dobrih šal in smeha. Tako smo se zabavali dolgo v noč.

Ob spominih na leto, od katerega smo se poslovljali, smo vsi imeli podobne želje za prihajajoče leto – da bi prineslo predvsem veliko zdravja, osebnega zadovoljstva, lepih druženj z dragimi prijatelji, da bi se tudi naslednje leto zbrali v enaki sestavi in da bi s prav takim veseljem nadaljevali tradicijo slovesa od starega leta.

Ana Kiršner Kozic 🇺🇦

Veselo slovo od starega leta. Foto: N.L.

Maškare v Slovenskem domu

Na februarskem pustovanju v Slovenskem domu je bilo veselo. Plesalo se je in pelo. Maškare so bile raznovrstne: od najbolj preprostih do najbolj dodelanih likov, od šejka do pastirja, od planetov in dam do kmečkih parov.

Posebnost letošnjega pustovanja je bila, da so članice kreativne delavnice Šopek izdelale zanimive maske, ki so si jih lahko

Razglasitev najboljših mask. Foto: Antun Bukovec

nadedli tisti, ki se za druženje niso oblekli v maškaro. K posebej dobri zabavi sta prispevala naš nepogrešljiv didžej Tone in bogata tombola.

Tričlanska žirija, v kateri se je poleg izkušenih članov **Slavka** in **Danijela** zelo izkazala novopečena upokojenka in še vedno pomalem tajnica **Mira**, je opravila resno delo pri izbiranju najlepše in najbolj aktualne maske. Zmagal je par švicarskega franka in evra, kot aluzija na dramo, ki so jo v začetku leta zaradi valutnih nihanj preživljali vsi tisti, ki imajo posojila v frankih. Tolažilno nagrado je prejela majhna svatovska ekipa z Dolenjske. Žirija je bila super. O voditeljici **Agati** ni treba izgubljeni besedi - po lanskem ognjenem krstu, je letos naravnost zablestela.

Krofi in kifeljčki, za katere je nagrado prejela **Stanka Herak**, so teknilo vsem. Ne maškare ne drugi obiskovalci pa niso pozabili nagniti kozarca z vinom.

Običaj pustovanja v Slovenskem domu smo po daljšem premoru obudili lani; že prvič je bilo super, letos pa je bilo sijajno!

Stanka Novkovič 🍷

Petkova srečanja

Podelitev petkovih Nobelovih nagrad

Mesečna srečanja z dvajsetletno tradicijo in prepoznavnim imenom **V petek se dobimo bodo še naprej ob - petkih. Januarski poskus, da bi se raje dobivali ob četrtek, se ni obnesel.**

Premik na četrtek je predlagalo nekaj »petkovcev«, predvsem zato, ker je bilo lani kar nekaj prvih petkov v mesecu »zasedenih« in smo morali srečanja odpovedati ali premakniti. Četrtek naj bi bil bolj primeren od petka tudi zato, ker je ta dan v društvu odprta knjižnica, kar na bi »člane približalo knjigi«. A na januarskem srečanju iz tega ni bilo nič: nobeden od 18 udeležencev ni niti prestopil praga knjižnice.

Januar: Nobelove nagrade

Ni pa manjkalo veselja, saj nas je **Tone** močno zaposlil z dobrotami in glasbo. Podeljene so bile tudi petkove Nobelove nagrade za leto 2014. Prejeli so jih **Jozefa, Jelka, Tone** in **Slavko**. Nagrado za »štos« leta je prejela **Ivanka 1**. Na srečanju je Slavko prebral nekaj kitic pesmi znanih in manj znanih pesnikov, ki so primerne tudi za današnje čase. Pesem **Jožeta Križančiča** tako na primer pravi:

**Človek je kot sad drevesa,
le kratek čas veje se drži,
ko dozori, odpade
in z zemljo se spoji.**

Februar: splošno veselje treh slavljenk

Petkovo srečanje v februarju, ki je padlo na trinajstega, je bilo dobro obiskano in je minevalo v splošnem veselju treh slavljenk – **Elfride, Ivanke 2** in **Jožice**. **Rudi** se je z duhovito obujenim spominom iz mladosti potrdil kot dober govornik. Zaslužil si je aplavz.

Slavljenki petkovega srečanja, marec 2015. Foto: Jozefina Bogolin

V nagradni igri **Kdo bo bližji** je januarja nagrado dobila **Ivanka 2**, februarja pa **Majda**. Ta je odgovarjala na vprašanje, koliko od 195 držav sveta je imelo lani manj prebivalcev od naše Slovenije (52). Bila je najbližja, ko je dejala 51.

Marec: rekordna udeležba

Na srečanju 6. marca se nas je zbralo kar 24. Vsi slavljenci (**Beti, Ivanka, Marinka, Danijel** in **Medeni**) so se predstavili za govornico z utrinki iz življenja. Zelo nas je nasmejal **Medeni** z zgodbo iz vojne, kako so reševali kravo z miniranega terena. Ve se, da je končala v kotlu. Nastopili so tudi: **Klara** s pesmico Čestitka slavljencem, **Tone** z dobrimi željami za dan žena, **Matilda (Jozefa)**, ki se je vrnila na prizorišče po treh mesecih, v kostumu srca EU z natisnjeno veliko številko 28 (Slovenija kot 28. članica EU) in **Slavko** (kot ljubitelj cvetja na balkonu) s prevodom kitice pesmi **V cvetju**, svojega prijatelja pesnika **Ladislava Radeka Medžimurca**:

**Dal sem misel
V cvetje spat
Ta čas sem zadišal
Kot da sem
Nežen rožin brat.**

KraS 🍷

Napovedujemo

Maj v znamenju planinstva

Slovenski dom, četrtek, 23. april 2015 ob 19. uri

Alpinistični četrtek z zdravnikom in vrhunskim alpinistom **Iztokom Tomazinom**.

Slovenski dom, sreda, 29. april 2015 ob 19. uri

Poslovilni večer s slovenskim veleposlanikom **Vojkom Volkom** in predstavitev njegovega knjižnega prvenca *Od naroda do države* in nazaj. Pogovor bo vodila **Tanja Borčić Bernard**.

Slovenski dom, sreda, 6. maj 2015 ob 19. uri
Razstava kipov in reliefov **Jožeta Lašiča**, akademskega kiparja iz Ljubljane, ki pri ustvarjanju spretno uporablja večšine lutkarske figurlike.

Slovenski dom, sreda, 13. maj 2015 ob 19.30 uri

Odprtje razstave o zgodovinskih vezeh med slovenskimi in hrvaškimi planinci Skupaj v gorah. V nadaljevanju bo **Darko Berljak** predaval o Slovincih na hrvaških odpravah.

Slovenski dom, sreda, 20. maj 2015 ob 20. uri
Predstavitev knjižnega vodiča za vzpon na najvišjo slovensko goro Triglav.

Slovenski dom, sreda, 26. maj 2015 ob 20. uri
Projekcija dokumentarnega filma *Tone, javi se* - o starosti slovenskega himalajizma **Tonetu Škarji**.

Zrinjevac, nedelja, 14. junij 2015 od 10. do 14. ure

Dan zagrebških narodnih manjšin – stojnice s predstavitevjo založništva, noš, kulturne dediščine.

Zagreb, Samobor, maj - junij

Tradicionalno polaganje venca k spominski plošči slovensko-hrvaškega pesnika Stanka Vraza na stavbi HAZU-ja v Opatički ulici 18 v Zagrebu; predvidoma tudi pesniško druženje v Samoboru z naslovom *Vrazova Ljubica*.

Zagreb, junij 2015

Praznovanje dneva državnosti Slovenije in Hrvaške; parlamenta obeh držav sta 25. junija 1991 razglasili samostojnost in neodvisnost.

Manjšinska samouprava

Kmalu volitve svetov in predstavnikov slovenske manjšine

Letos bomo že četrtrič volili člane svetov in predstavnike slovenske manjšine v županijah, mestih in občinah, kjer Slovenci dosegamo predpisano številčnost. A je glede volitev še veliko neznank, niti datum glasovanja še ni določen.

»Četrte volitve so tako rekoč pred vrati, a je vse še v zraku. Ne vemo, ali bosta država oziroma lokalna samouprava zagotovili finančna sredstva za predvolilno kampanjo ali vsaj za osnovno obveščanje pripadnikov narodnih skupnosti. Zopet je pred nami obdobje predvolilne negotovosti, ki naposled pomeni slabo volilno udeležbo,« ugotavlja **Darko Šonc**, predsednik Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb. Več o tem, zakaj so volitve pomembne, si preberite v sosednji anketi med člani dosedanjih manjšinskih svetov.

Koliko je slovenskih upravičencev?

Na zadnjih volitvah je imelo volilno pravico prek 362 tisoč pripadnikov manjšin, med njimi 11.703 Slovencev (glej tabelo). Na manjšinskih volitvah leta 2007 je bila slovenska udeležba osem odstotna, na zadnje volitve pa je prišlo manj kot 6 odstotkov upravičencev. Nizko udeležbo se je povezovalo s počitniškim datumom: volitve so bile namreč 10. julija.

Kje bomo lahko kandidirali in volili?

V občinah in mestih, v katerih živi najmanj dvesto pripadnikov neke nacionalne manjšine, lahko pripadniki te manjšine izvolijo desetčlanski oziroma 15-članski svet. V županijah, kjer je pripadnikov manjšine najmanj petsto, se voli 25-članski svet.

Slovincem še nikoli doslej ni uspelo, da bi imeli kandidate ali liste v vseh enotah lokalne in regionalne samouprave, kjer nam to dopušča zakon.

Na zadnjih volitvah smo manjšinske svete volili v Primorsko-goranski, Varaždinski, Istrski, Splitsko-dalmatinski in Medimurski županiji ter mestih Zagreb, Reka, Split, Pulj in Umag. Svoje predstavnike pa smo volili v Karloški, Zadarski, Osiješko-baranjski, Šibensko-kninski in Dubrovniško-neretvanski županiji, v mestih Samobor, Karlovec, Varaždin, Opatija, Zadar, Osijek in Poreč ter v občini Hum na Sotli. (jpt)

Manjšinske volitve 2011

Slovenska manjšina	Volilnih upravičencev	Glasovalo	Udeležba v %
Volitve članov svetov na ravni županije	7.338	350	4,77
Volitve članov svetov na ravni mest	2.237	108	4,83
Volitve predstavnikov na ravni županij	1.077	28	2,60
Volitve predstavnikov na ravni mest	974	68	6,98
Volitve predstavnikov na ravni občin	77	7	9,09
Skupaj	11.703	561	5,65

Vir: DIP RH

Manjšinski sveti so odličen komunikacijski kanal in pripomoček za vidnost Slovencev

Smo tik pred četrtimi volitvami članov manjšinske samouprave na Hrvaškem. Kakšen pomen imajo manjšinski sveti in predstavniki v županijah, občinah in mestih za slovensko skupnost? Kaj so najvidnejši dosežki v iztekajočem se mandatu?

Barbara Antolić Vupora, predsednica Sveta slovenske nacionalne manjšine Varaždinske županije: »Naš svet je bil pobudnik učenja slovenskega jezika in kulture v Varaždinski županiji. To je eden od naših najvidnejših dosežkov. Slovenski jezik in kulturo se uči 177 učencev na 13 osnovnih šolah in 50 učencev na Drugi varaždinski gimnaziji. Z Varaždinsko županijo dobro sodelujemo, vendar je prostor za sodelovanje zelo ozek. Za našo zamisel o kulturnem centru moramo tako iskati druge rešitve. V prihodnjem mandatu se bomo trudili ustvariti pogoje za gospodarsko sodelovanje in sodelovanje v EU projektih.«

Danica Bojković, predsednica Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Umag: »Šele na zadnjih volitvah nam je po dolgotrajnih zapletih le uspelo sestaviti petnajstčlanski svet. Dela z uveljavljanjem manjšinskih pravic ni bilo, saj je v Mestu Umag to vprašanje zelo dobro urejeno. Zato smo veliko sodelovali predvsem s SKD Ajda. Naši največji dosežki so odprtje slovenskega knjižnega kotička v umaški in novograjski knjižnici, e-povezava s knjižnico v Kopru, predavanje dr. Jonatana Vinklerja o Primožu Trubarju, predstavitev možnosti študija na Univerzi na Primorskem in organizacija začetnega tečaja slovenskega jezika, ki ga je uspešno končalo devet ljudi.«

Nadežda Eterović, predsednica Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Split: »Skupaj s svetom, ki deluje na županijski ravni, in društvom Triglav skušamo zastaviti projekte, ki bi čim bolj koristili slovenski manjšini na tem območju. Za izpeljavo programov sta poleg ustrezne finančne podlage najpomembnejša dobra komunikacija in partnerstvo z Mestom Split.«

Boris Rejec, predsednik Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Reka: »V tem mandatu je naš svet postal bolj prepoznaven, tako zaradi povezav z drugimi manjšinskimi sveti kot zaradi projektov, ki predstavljajo slovensko manjšino skozi fotografijo, kulinariko in pesmi (razstave, festivali, CD in film). Naš najpomembnejši projekt pa je učenje slovenskega jezika. Izpeljali smo anketo o zanimanju za učenje slovenščine v reških osnovnih šolah in vrtcih. V OŠ Pečine, kjer pouk že poteka, se zanimanje povečuje. Žal nam ni uspelo uvesti učenja slovenščine

v italijanski manjšinski šoli Belvedere, čeprav je bilo tam 23 zainteresiranih. Ministrstvo za šolstvo vztraja, da slovenščine ni mogoče poučevati kot druge tuje jezike, kot sta angleščina ali francoščina, temveč le po modelu C, ki pripadnikom manjšin zagotavlja negovanje maternega jezika in kulture. Naša naslednja naloga je poiskati druge možnosti.«

Darko Šonc, predsednik Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb: »Vloga svetov in predstavnikov manjšin je velika, vendar se manjšinci te pomembnosti ne zavedamo povsem. Škoda je, če se izvoljeni svetniki ne zanimajo za svoje pravice, če ne izkoriščajo možnosti, ki jih imajo po ustavnem zakonu, in če ne uresničujejo pooblastil, ki so jih dobili z izvolitvijo. Zagrebški manjšinski svet in Slovenski dom sta tudi v zadnjem mandatu uspešno sodelovala v pripravi in izvedbi skupnih programov, z združitvijo prihodkov sta lahko izpeljala odmevne založniške in kulturne projekte. Tako usklajeno delovanje koristi slovenski skupnosti, saj krepi njeno vlogo, pomen in položaj v družbi.«

Cveto Šušmelj, predsednik Sveta slovenske nacionalne manjšine Splitsko-dalmatinske županije: »Največji pomen manjšinskih svetov je v pravočasnem in točnem informiranju o pravicah narodnih manjšin, sveti so nepogrešljiv komunikacijski kanal med lokalno oblastjo in manjšino. Pomemben vidik je sodelovanje z drugimi narodnimi manjšinami. Oba manjšinska sveta na našem območju - na mestni in na županijski ravni - prispevata k razvoju strpnosti, razumevanja in sodelovanja med Hrvaško in Slovenijo ter prepoznavnosti slovenske skupnosti v Dalmaciji. Največjo vidnost dosega mo v kulturi.«

Anketirala: Agata Klinar Medaković

Osijek

Telegrafsko o dogodkih v društvu Stanka Vraza

Obisk ministra, proslava za Prešernov dan, pestri načrti za pomlad - to so najpomembnejše novice iz osiješkega društva.

Konec novembra je slovensko kulturno društvo Stanko Vraz v Osijeku obiskal minister za Slovence v zamejstvu in po svetu **Gorazd Žmavc** s sodelavci. V prijetnem vzdušju smo se pogovarjali o delovanju društva. Za spomnim smo mu podarili steklenico vina iz znamenitih Beljskih kleti iz Baranje. Po novem letu pa je društvo obiskal tudi konzul s slovenskega veleposlaništva v Zagrebu **Viktor Mlakar**.

Svet za nacionalne manjšine o urgentnih temah

Na sedežu hrvaške vlade se je 11. februarja še zadnjič sešel Svet za nacionalne manjšine v stari sestavi. Dnevni red je bil pester, saj je bila to še zadnja priložnost ob koncu štiriletnega mandata, da se opozori na težave, ki se iz leta v leto ne rešujejo.

Predsednik **Aleksandar Tolnauer** je poročal o razpisu za financiranje društev nacionalnih manjšin v letu 2015. Prispelo je 1356 prošenj, predlagani programi pa so skupaj ovrednoteni na 7,8 milijona evrov. Pred komisijo, ki bo pripravila predlog financiranja, je zares obsežno, odgovorno in zahtevno delo.

Zakonske in volilne nelogičnosti

Živa razprava je potekala o še vedno neurejenem statusu predstavnikov manjšin kot pravne osebe. Izvoljeni predstavniki morajo namreč za vpis v register in pri opravljanju te dejavnosti uporabljati svojo zasebno davčno številko. Nekatero člani sveta menijo, da je za rešitev te nelogičnosti potrebna sprememba ustavnega zakona. Za to bi potrebovali dvotretjinsko večino v Hrvaškem saboru, kar je za zdaj nedosegljivo. Ostali člani pa menijo, da bi zadostovalo, če bi spremenili zakon o registru, a tudi za to očitno ni politične volje.

Letošnje leto je volilno leto za svete in predstavnike nacionalnih manjšin (o tem pišemo na straneh 13 in 14). Zadnje volitve leta 2011 so potekale julija, kar je močno vplivalo na udeležbo. Zato Svet poziva vlado, da letos volitve razpiše čim prej, po možnosti za tretjo nedeljo v mesecu maju, kakor določa zakon o lokalnih volitvah. Še vedno pa je tudi odprto vprašanje, iz katerih sredstev se bo financirala predvolilna kampanja.

Darko Šonc

Nova sestava Sveta za narodne manjšine

Vlada je 27. marca imenovala 12 novih članov sveta. Sedem jih je izbrala med kandidati, ki so jih predlagali sveti nacionalnih manjšin, pet pa izmed uglednih predstavnikov javnega življenja, ki so jih kandidirala društva in druge manjšinske organizacije. Pri imenovanju mora vlada upoštevati pravilo, da imajo vse nacionalne manjšine svojega predstavnika. Slovensko manjšino bo tudi v novem mandatu predstavljal **Darko Šonc**. Člani Sveta za narodne manjšine so tudi poslanci nacionalnih manjšin v Hrvaškem saboru.

Aleksandar Tolnauer, predsednik, judovska skupnost
Renata Trischler, podpredsednica, nemška skupnost
Veselko Čakić, podpredsednik, srbska skupnost

Branka Baksa, slovaška skupnost
Zvonko Kostelnik, rusinska skupnost
Angel Mitrevski, makedonska skupnost
Nives Rittig-Beljak, avstrijska skupnost
Radomir Pavićević, črnogorska skupnost
Marija Semenjuk Simeunović, ukrajinska skupnost
Suada Shahini, albanska skupnost
Darko Šonc, slovenska skupnost

Vladimir Bilek, poslanec češke in slovaške manjšine
Dragan Crnogorac, poslanec srbske manjšine
Nedžad Hodžić, poslanec albanske, bošnjaške, črnogorske, makedonske in slovenske manjšine
Mile Horvat, poslanec srbske manjšine
Šandor Juhas, poslanec madžarske manjšine
Veljko Kajtazi, poslanec avstrijske, bolgarske, nemške, poljske, romske, romunske, rusinske, ruske, turške, ukrajinske, vlaške in judovske manjšine
Milorad Pupovac, poslanec srbske manjšine
Furio Radin, poslanec italijanske manjšine

Februarja so člani društva s skromno slovesnostjo obeležili Prešernov dan; obudili smo spomin na življenje in delo Franceta Prešerna.

Konec in začetek leta sta zaznamovali tudi žalostni novici: umrla sta cenjena člana društva, oba profesorja. Decembra nas je zapustil Augustin Vrabec, februarja pa Vjekoslav Bizjak. Vedno se ju bomo radi spominjali.

Pred nami so lepši dnevi in načrti. Konec marca bomo sodelovali na tradicionalni velikonočni prireditvi osijeških manjšin »Šarena jaja bojama grada«, maja pa bomo pripravili dneve slovenske kulture v Osijeku in Đakovu. V 45 kilometrov oddaljenem Đakovu si bomo ogledali slovensko monodramo, in se tako prvič odpravili iz Osijeka, da bi širili slovensko kulturo.

Zvonko Horvat

Minister Gorazd Žmavc (v sredini) s člani osiješkega slovenskega društva: Zlatko Marolt, Zvezdana Pernarčić, tajnik Zvonko Horvat, Dubravko Sladić, Damir Požar, Antun Košir, predsednica Sabina Koželj Horvat, Adrijana Horvat in Ivan Šimek (z leve). Foto: Krešimir Rešetar

Deseti rojstni dan slovenskega društva Lipa

Člani zadrške Lipe so se 16. februarja zbrali v mestni knjižnici, kjer so izpeljali deseto redno letno skupščino, praznovali slovenski kulturni praznik in z razstavo likovnih del obeležili deseti rojstni dan društva.

Na skupščini je predsednica Lipe **Darja Jusup** poročala o delu v minulem letu in načrtih za prihodnje obdobje. Med letošnjimi dejavnostmi je izpostavila praznovanje Prešernovega dneva in Valentinova, med lanskimi pa ponovno uspešno pripravo likovne kolonije Maj 2014, izdajo dvojezične zbirke poezije, predavanje dr. **Barbare Riman** z Inštituta za narodnostna vprašanja o Slovincih v Zadru, Dalmaciji in na Hrvaškem, pripravo poučnih izletov, predvajanje slovenskih dokumentarnih filmov ter sodelovanje v delavnici Village Folk - Rasti! Hrana za prihodnost in prireditvah Ladja kulture - ladja knjigarna.

Praznični recital in zvoki harmonike

Proslava ob Prešernovem dnevu se je začela z nagovorom **Janeza Roglja**, donedavnega tajnika Slovenske izseljenske matice, nadaljevala pa z nastopom **Andreje Malte**, **Marije Ivoš** in **Zorice Buljanović**, ki so recitirale svoje pesmi. Program je popestril absolutni svetovni prvak v igranju na harmoniki **Martin Težak** iz Slamne vasi pri Metliki. Skupaj s svojim harmonikarskim orkestrom je pripravil izvrsten glasbeni program, sestavljen iz slovenskih in tujih pesmi. Izvedli so tudi znano zadrsko popevko Večeras je naša fešta.

Številni člani in gostje na Prešernovem dnevu. Foto: A. Sitnica

Sedemletna bera likovne kolonije

V predverju knjižnice je vodja likovne sekcije društva Lipa **Jože Arzenšek** odprl razstavo 31 slik, ki jih je 22 slikarjev amaterjev ustvarilo med letoma 2008 in 2014, na likovni koloniji Maj. Kolonije se tradicionalno udeležujejo člani slovenskih društev na Hrvaškem, iz Slovenije pa prihajajo ustvarjalci iz Novega mesta, Dolenjskih Toplic, Šentjerneja, Velenja, Sežane. Med udeleženci je tudi precej domačinov iz Turnja, Sv. Filipa in Jakova, Biograda, Zadra. Odprtje razstave je na željo **Marije Ivoš**, zaokrožil nastop **Martina Težaka**, ki je s pesmijo Mi se imamo radi, ki nas spominja na otroštvo, dvignil na noge vse navzoče.

Dogodka, ki ga je društvo pripravilo ob podpori Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu in Sveta za nacionalne manjšine Republike Hrvaške, so se poleg članov in prijateljev Lipe udeležili tudi predsednik splitskega Triglava **Cveto Šušmelj** z člani društva, predstavniki Koordinacije narodnih manjšin Zadrške županije, podpredsednik Sveta za nacionalne manjšine **Veselko Čakić**, predstavnica Zadrške županije **Ivka Čorić** ter člani kulturno-umetniških društev Maslina iz Turnja in Privlake.

Darja Jusup 🗣️

Predsednica Darja Jusup poroča o delu društva v minulem letu. Foto: A. Sitnica

Kako je Prešeren vzbudil slovenska čustva v Krešimirjevem mestu

V društvu Dr. France Prešeren so bili zadnji meseci živahni. S posebnim vznemirjenjem so člani slovenske skupnosti v Šibeniku pričakali januarsko premiero televizijske reportaže o Slovincih v tem mesu.

December je bil v znamenju božično-novoletnih praznovanj. Na dan Sv. Barbare 4. decembra smo v cerkvi *Gospa van grada* po popoldanski maši pripravili božični koncert z naslovom Glej zvezdice božje. Posebej nas je razveselilo sodelovanje pevskega zbora splitskega društva Triglav. Program je začel prav MePz Triglav pod vodstvom **Tatjane Kuraice**. Zapeli so nam šest pesmi. (Milost, Oče naš, Ave Marijo, Sveto noč, Amen, Ade-

Varaždin

Združeni v praznovanju Prešernovega dne

Varaždinski Nagelj je v sodelovanju z ostalimi slovenskimi organizacijami na tem območju 8. februarja pripravil praznovanje Prešernovega dne, kot del projekta 3M. Program so soustvarili člani slovenskih društev iz Pulja, Reke in Zagreba.

Program se je odvijal v varaždinskem HNK-ju. Obiskovalci so si v gledališkem predverju ogledali razstavo fotografij Moja Slovenija 2 reškega društva Bazovica. Na gledaliških deskah se je nato odvijal program, v katerem so sodelovali ženska in moška klapa puljskega društva Istra, mešani pevski zbor zagrebškega Slovenskega doma, folklorna skupina in pevski zbor reškega slovenskega društva, tolkalna atrakcija Sudar Percussion, ki deluje pod pokroviteljstvom Slovenskega doma Zagreb, Hrvaško kulturno društvo Pomurje in mladinska igralska skupina varaždinskega Naglja. Praznovanje se je

ste fideles). Sledil je nastop našega ŽePZ Prešernovke pod vodstvom **Danke Oreb Jajac** z naslednjim programom: Kaj se vam zdi, Srečna si štalca, Nikada zvona nisu zvonila slađe, Glej zvezdice božje, V daljavi zvonijo božični zvonovi, Vesele ti navješćujem). Vzdušje je bilo toplo in božično, kljub hladnem in deževnem vremenu. Koncert so obiskali člani našega društva, prijatelji in verniki župnije *Gospe van grada*. Po koncertu smo vsi skupaj nadaljevali druženje v prostorih našega društva ob skromni zakuski in seveda s pesmijo.

Prešeren v Krešimirjevem mestu

Od 14. do 15. novembra lani smo v našem društvu gostili novinarja HTV **Maria Beganovića** in njegove sodelavce, ki so izrazili željo da bi za oddajo Manjšinski mozaik posneli zgodbo o Slovencih v Šibeniku. Iz zgodovinskih podatkov, predstavitev našega društva in pogovorov z našimi člani je nastala reportaža Prešeren v Krešimirjevem mestu, ki je bila predvajana 30. januarja ob 18.05 na HTV1, ponovitev pa je bila naslednji dan

Božični koncert. Foto: Darjana Aužina

na HRT4 ob 15.30 uri. Posnetek si lahko ogledate na facebook strani našega društva.

Čakavski soneti

Kljub virozam, gripi in drugim tegobam, ki jih je prinesla letošnja zima, smo v društvu obeležili Prešernov dan, in sicer 19. februarja ob 18. uri z večerom sonetov. Obiskal nas je pesnik **Ivan Dobra - Žirjanin**, ki ima vsaj eno stično točko z največjim slovenskim pesnikom Prešernom - prelepe sonete in sonetne vence. Poezijo, ki je izšla v osmih zbirkah, je ustvar-

Večer sonetov. Foto: Zlatko Donđivić

jal v New Yorku v ZDA, kjer je živel več kot 27 let, daleč od rodnega otoka Žirje. Ivan Dobra je prvi hrvaški pesnik, ki je napisal dvojni sonetni venec v čakavici. Ta Dobrova stvaritev z naslovom *Mojoj Dalmaciji*, kot tudi njegove ostale pesmi so domotožne, prežete s hrepenenjem in željo: vrniti se h koreninam! Sprejeli smo jih odprtega srca, saj je tudi nam ta občutek zelo znan. Pesnik je ob slovesu našemu društvu podaril dve pesniški zbirki, Žirajska njidra in Žirajski baul, in si zaželel nadaljnjega sodelovanja z nami.

Mojca Bareša 🇺🇦

končalo v večernih urah v Študentskem centru Varaždin s predstavitvijo in pokušino tradicionalnih slovenskih jedi, ki so jih pripravili Slovenci iz Pulja.

Evropski projekt ob Muri

Proslava je potekala v okviru evropskega projekta 3M Mura-Media-Minority, v katerem je SKD Nagelj projektni partner od januarja leta 2014. Projekt je namenjen kulturni izmenjavi in pretoku informacij za izboljšanje kakovosti vsakodnevnega življenja na slovenskem in hrvaškem bregu reke Mure. Sofinancira ga Evropska unija, podpirata pa Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu z ministrom **Gorazdom Žmavcem**, **Dejanom Podgor-**

škom, **Rudijem Merljakom** in Zveza slovenskih kulturnih društev na Hrvaškem z **Darkom Šoncem**. Projektno idejo je prispevala predsednica sveta slovenske manjšine Varaždinske županije **Barbara Antolić Vupora**, projektno dokumentacijo je v okviru svojih nalog pripravil EU Urad Reka, operativni vodji projekta sta **Ana Županić** in **Tatjana Novak**, projekt pa podpirata tudi predstavnik slovenske manjšine Mesta Varaždin **Igor Šerdoner** in predsednica Naglja **Martina Lesjak**.

Vloga narodnih manjšin

Ob robu slovesnosti je potekala tudi razprava o vlogi in položaju slovenske manjšine na Hrvaškem. Poleg Barbare Antolić

Vupora, Rudija Merljaka in Darka Šonca so v razpravi sodelovali še namestnik župana Varaždinske županije **Alen Kišić**, predsednik varaždinskega mestnega sveta **Josip Hehet**, prvi predsednik društva Nagelj **Marijan Husak**, predsednik reške Bazovice **Zvonimir Stipetić** in predsednica puljskega društva Istra **Klaudija Velimirović**.

Za vsakega gosta - nagelj

Praznovanje Prešernovega dne v varaždinskem HNK-ju je privabilo okoli štiristo obiskovalcev. Vsem udeležencem praznovanja v HNK-ju Varaždin so člani društva Nagelj podarili naglje, rožo, po kateri je društvo varaždinskih Slovencev dobilo ime!

Tatjana Novak 🇺🇦

S proslave v varaždinskem HNK-ju. Foto: SKD Nagelj

Nastop pevskega zbora Slovenski dom. Foto: SKD Nagelj

Za praznik kulture - romantičen večer v dobri družbi

V umaški Ajdi so 13. februarja pripravili večer slovenske lirike z Ivico Kunejem. Praznično druženje so obogatile članice vokalne skupine Ajda. Dogodek bi se prvotno moral odvijati na predvečer praznika, a so ga zaradi slabega vremena prestavili.

Gostili smo priznanega dramskega igralca Ivica Kuneja iz Zagreba, gospoda častitljive starosti, vendar mladega duha. V bogati karieri je nastopal na številnih odrih in v različnih predstavah, vodil je gledališke Gavella in Zagrebško filharmonijo, bil je predstojnik oddelka za šport, kulturo in socialne dejavnosti mesta Zagreba, še vedno je pomemben član slovenske narodne skupnosti v Zagrebu. Na večeru slovenske lirike nas je popeljal skozi zgodovino najlepših slovenskih pesmi in nam tako predstavil lirično kulturno dediščino - od ljudske poezije, ki se je ohranila skozi ustno izročilo, prek Trubarja, Dalmatina, Levstika, Slomška, Aškercera in Gregorčiča, vse do Prešerna, Cankarja,

Župančiča, Ketteja in Kajuha. Nato pa sodobniki: Torkar, Kocbek, Mila Kačič. Poleg odlične dramske izvedbe, ki je požela aplavze, smo bili deležni zanimive razlage zgodovinskega obdobja, v katerem so nastajale posamezne pesniške zvrsti; Ivica Kunej je opise popestril s satiričnimi in hudomušnimi vložki.

Zborovske in kulinarčne poslastice

Med prvim in drugim delom branja poezije nam je večer polepšala Vokalna skupina Ajda, ki je z včlanitvijo novih članic prerasla že kar v mali zborček in se lahko pohvali ne samo z nastopi v Umagu, ampak tudi na gostovanjih. Pod vodstvom

Ivica Kunej nas je popeljal skozi slovensko lirično kulturno dediščino. Foto: SKD Ajda

zborovodje **Vesne Car** so nam zapele venček ljudskih pesmi: Zabučale gore, Sinoči sem na vasi bil, Ljubica povej in Moje dekle je še mlado. Na koncu seveda ni manjkalo tradicionalne slovenske potice in drugih dobrot, ki so jih spekle članice gastronomske skupine. Tako se je praznovanje nadaljevalo ob prijetnem druženju in izmenjavi vtisov. Veseli nas, da se je prireditve udeležilo veliko članov, ki so uživali v izjemnem nastopu dramskega igralca, ki je s čutom ter ljubeznijo do slovenske lirike z nami delil delček slovenske kulture –prelep romantični večer v dobri družbi.

Irena Blažič

Razmišljam

Ob dnevu kulture se Slovenci v prvi vrsti poklonimo pesniku Francetu Prešernu, a tudi drugim slovenskim umetnikom. Ti s svojim delovanjem predstavljajo največji civilizacijski dosežek, v katerem nastajajo estetske in moralne vrednote, ki dajejo našemu življenju pravi smisel, ga bogatijo in nas naredijo boljše, pravične, strpne, miroljubne. Take, »ki dobro v srcu mislijo«. Kultura naroda pa ni le zasluga odličnih ustvarjalcev. Je tudi plod vseh nas. Vznikne iz dejanj in besed vsakogar od nas, iz odprtosti duha in srca, ne glede na razlike in drugačnosti. Je sposobnost prisluhniti drugim in jih tudi slišati.

Gorski kotar

Inicijativa folklornih plesača u Čabru

U Čabru je 14. ožujka održan prvi sastanak entuzijasta koji žele naučiti plesove svojih djedova i baka. Glavni poticatelj sastanka Anita Pintar već je bila učesnik na nekoliko plesnih satova na etnološkim radionicama u Palčavoj šiši u Plešcima.

Na etnološkim radionicama iskusni su plesači i voditelji poznatih folklornih skupina iz Slovenije predstavili plesove koji su se prije drugog svjetskog rata plesali u čabarskom kraju, ali su u poslijeratnom razdoblju bili skoro potpuno zaboravljeni. O oberštajeršu, sibenšritu, portkanjoj polki i drugim plesovima znaju ispričati nešto samo još naši najstariji stanovnici, koji su ih plesali u ranoj mladosti. Srećom

u arhivima su se očuvale barem zvučne snimke domaćih muzikanata iz Prezida, Zamosta, pa čak i zapisi o plesovima iz Tropeta iznad Čabra. Tako je moguće rekonstruirati i plesnu tradiciju koja je među ljudima skoro zaboravljena. Na bazi tih podataka i podataka koje su skupljali istraživači tijekom radionica u Plešcima, napraviti će se izbor plesova, koje bi mogli na plesnim satovima naučiti.

Učenje osnovnih koraka već je počelo

Kao mentor i učitelj za suradnju odlučio se Janez Ožura, isto domaćin iz Osilnice, koji je od srednje škole, od 1965. godine plesao u različitim folklornim sustavima. Već na prvom sastanku na kojem se skupilo 12 entuzijasta iz čabarskog kraja od Plešci, Čabra do Tršća i Prezida, učili su osnovne korake nekoliko plesova. Dogovoreno je da će se vježbe održavati svakih nekoliko tjedana sa ciljem da se učesnici u nekoliko mjeseci nauče toliko plesova, da bi ih mogli do ljeta predstaviti i na nekoj od priredbi, za početak možda na seoskom sajmu u Plešcima koji će se po deveti puta održati 22. kolovoza ili i prije na Lividragi. Učenje domaćih plesova

Komorni večer, slikarsko razkošje, potovanje po smaragdni reki

Člani karlovškega društva Slovenski dom smo se decembra družili ob glasbi kitarskega kvarteta, februarja ob odprtju slikarske razstave, marca pa ob potopisnem predavanju o Soči.

Koncert z naslovom Moč glasbe nas združuje je potekal 16. decembra v multimediji dvorani mestne knjižnice I. G. Kovačić. Komorni kitarski kvartet pod mentorstvom prof. **Tene Bunčič** ter v sestavi **Angela Čalić**, **Jan Samardžija**, **Petra Pleše** in **Matteo Orčić** je zaigral znane božične melodije: O, Christmas Tree, White Christmas, O, Holy Night, Jingle Bells, Joy to the World, Stille Nacht, We wish you a merry Christmas, Auld Lang Syne. Gostja večera mezzosopranistka **Amrita Bocek** je zapela priložnostne slovenske skladbe ob spremljavi kitarskega dueta. Zadovoljni in v veselem razpoloženju smo skupaj zapeli še nekaj pesmi in si obljubili, da z glasbo in pe-
tjem nadaljujemo v novemu letu.

Spomin s prijetelega druženja ob Prešernovem prazniku. Foto: KD Slovenski dom, Karlovec

Prešernov dan v družbi Belokranjcev in Dolenjcev

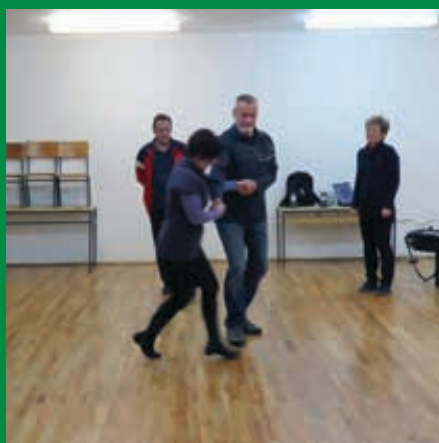
Kulturni praznik smo praznovali 2. februarja v razstavnem salonu Šestić karlovške mestne knjižnice, z odprtjem razstave del KUD Artoteka Črnomelj, KUD Dolenjske Toplice, DLU Semič in ULAK Karlovec. V imenu knjižnice, ki je gostila dogodek, je navzoče pozdravila ravnateljica **Jasmina Milovčić**.

O pomenu kulturnega praznika in potetu Francetu Prešernu je spregovorila predsednica Slovenskega doma **Marina Delač-Tepšić**. Razstavo Prešernov dan prijateljstva, ki je bila na ogled od 2. do 16. februarja, je odprla prva svetovalka na slovenskem veleposlaništvu **Kristina Klinier**. Med gosti je bil tudi ravnatelj novomeške knjižnice Mirana Jarca **Bo-**

rut Novak. V glasbenem programu so nastopili gostje iz Slovenije: violinistka **Nina Pečar** ob spremljavi **Simona Kaučiča** na kitari ter kantavtorica **Erika Kralj**. Program je povezovala **Vedrana Kovač Vrana**, vodja slovenskega oddelka knjižnice. Harmonija umetnosti in glasbe nam je ta večer napolnila dušo in srce.

podržava i Slovensko kulturno društvo Gorski kotar.

Marko Smole

Prvi plesni koraci. Foto: Marko Smole

Tribina o kulturnom turizmu u Gorskom kotaru

U Delnicama je 16. ožujka održan skup o održivom razvoju kulturnog turizma u Gorskom kotaru u organizaciji istraživačkog i edukacijskog centra Procesus Montanus, nositelja projekta Povijesni putovi i ceste Gorskog kotara. Učesnici su ukazali na važnost prezentacije kulturne baštine, potrebu povezivanja i umrežavanja inicijativa lokalne zajednice, poduzetnika, kulturnih i turističkih djelatnika, te nužnost zaštite i očuvanja prirodnog bogatstva.

Reka, ki izvira v osrčju Julijskih Alp

13. marca je bilo v multimediji dvorani predavanje dr. **Mirka Butkovića** o Soči, prvo iz ciklusa potopisnih filmov in predavanj, ki ga soorganizirata Mestna knjižnica in Veleučilišče v Karlovcu. Na predavanju nas je dr. Butković s filmom popeljal po čudoviti reki Soči, ki izvira v Trenti v osrčju Julijskih Alp. Zaradi zelenkaste barve jo imenujejo tudi smaragdna reka. V zavesti Slovencev ima posebni pomen zaradi naravnih in zgodovinskih okoliščin. Predavatelj je pripoved popestril s številnim fotografijami, ki jih je posnel na planinskih pohodih. Poleg naših članov so predavanju prisluhnili številni drugi ljubitelji narave iz Karlovca.

Marina Delač-Tepšić

Manjšine v Zagrebu imamo kaj pokazati

Mednarodni dan človekovih pravic, ki ga obeležujemo 10. decembra v spomin na podpis splošne deklaracije leta 1948, je tudi praznik zagrebške manjšinske samouprave. Slovesnost je potekala 14. decembra lani.

Slovesnosti, ki je potekala v mali koncertni dvorani Vatroslava Lisinskega, so se udeležili predstavniki vseh 18 narodnih manjšin, ki sodelujejo v zagrebški manjšinski samoupravi in se povezujejo v Koordinacijo svetov in predstavnikov manjšin Mesta Zagreb.

V kulturnem programu so nastopili ženski zbor Bulbuli – KDBH Preporod iz Zagreba, ki je pel sevdalinke, otroci iz madžarske skupine otroškega vrtca Potočnica z venčkom madžarskih plesov, KUD Prosvjeta Zagreb z igrami iz Šumadije, albansko narodno manjšino je predstavil Patrik Andreja ob klavirski spremljavi prof. Sandre Binički, mešani pevski zbor Lira Židovske občine Zagreb pa je pel pesmi Emila Cossetta.

Občinstvo sta nagovorila predsednik Koordinacije svetov in predstavnikov narodnih manjšin Mesta Zagreb Zoltan Baláž - Piri in predsednik Sveta za narodne

manjšine Republike Hrvaške Aleksandar Tolnauer. Poudarjeno je bilo zadovoljstvo z delom koordinacije, ki velja za primer dobre prakse na področju ohranjanja pravic narodnih manjšin v sodelovanju z lokalno upravo.

Prireditve so se udeležili tudi namestnica zagrebškega župana Sandra Švaljek, vodja urada za promocijo človekovih pravic in enakopravnosti med spoloma, odnose z narodnimi manjšinami in verskimi skupnostmi ter razvoj civilne družbe Elizabeta Knorr, predsednik kluba poslancev narodnih manjšin v hrvaškem saboru Nedžad Hodžić ter drugi predstavniki političnega in verskega življenja. V druženju po uradnem programu je stekla beseda o večji odprtosti manjšinskih organizacij, ki gre za bogato kulturno delovanje. Dogodki, ki jih pripravljajo v posameznih društvih, pogosto nimajo širšega dosega in ne presežejo manjšinskega okvira, čeprav v

Plesni nastop malčkov iz madžarskega skupine zagrebškega vrtca Potočnica. Foto: akm

osnovi niso namenjeni samo manjšini, ki jih organizira, temveč tudi pripadnikom drugih manjšin in najširši javnosti. Drug drugemu imamo kaj za pokazati, boljše poznavanje različnih kultur pa nas lahko samo oplemeniti z novimi spoznanji o bogastvu različnosti.

Agata Klinar Medaković

Reka

Tkanje ustvarjalnih vezi z mirnskimi upokojenci

Društvo upokojencev Mirna je Slovenski dom na Reki prvič obiskalo leta 2009. Spomini so bili lepi, zato je na pobudo Antona Kotarja, vodje kulturne skupine upokojenskega društva, 17. januarja v KPD Bazovica znova potekal večer z naslovom Pozdrav z Mirne.

Zelo dobro obiskan večer na Reki je Anton Kotar tudi povezoval. S krajšim nastopom se je uvodoma predstavil upokojenski mešani pevski zbor Mirna, ki ga vodi Diego Barrios Rossa.

Zatem so se na odru v spletu belokranjskih in prekmurskih plesov ob spremljavi harmonikarja Ivana Bukovca veselo zavrtele in tudi zapele članice folklorne skupine Nasmeh, ki delujejo pod okriljem Univerze za tretje življenjsko obdobje Trebnje. Vodi jih mentorica Branka Moškon iz Novega mesta, animatorka skupine pa je Ivanka Novak.

Literarno povezani in optimistično pojoči

Mirnski upokojenci delujejo tudi v literarni skupini Vezi; del njihove ustvarjalnosti smo v doživeti interpretaciji vodje te skupine Pavline Horvat spoznali tudi na prireditvi na

Nastop folklorne skupine Nasmeh. Foto: Marjana Mirković

Ministrova istrsko-kvarnerska turneja

Minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Gorazd Žmavc je 20. in 21. februarja obiskal reško Bazovico in vsa slovenska kulturna društva v Istri. Objavljamo kratki poročili iz Umaga in Buzeta.

V Umagu so ministra sprejele članice predsedstva SKD Ajda in člani Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Umag. Minister je poudaril pomen povezanosti manjšine z matično domovino, ne le v kulturi, ampak tudi v gospodarstvu, zlasti pri črpanju evropskih sredstev. Predsednica Ajde in umaškega Sveta slovenske narodne manjšine **Danica Bojković** je pohvalila dobro sodelovanje z umaško lokalno samoupravo in predstavila bogato manjšinsko dejavnost. Povedala je, da je v društvo vpisanih 170 članov, med njimi jih 77 plačuje članarino in sodeluje na prireditvah. Minister je društvo za opazno okrepljeno dejavnost v zadnjem letu nagradil z večjo finančno podporo za leto 2015, pisno odločitev o tem je izročil predsednici. Na koncu smo se posladkali z domačo orehovo in makovo potico, ki so jo pripravile pridne članice kulinarčne skupine.

Danica Bojković

Minister Gorazd Žmavc (v sredini) je v Umagu poudaril pomen povezanosti manjšine z matično domovino. Foto: Vesna Car

V Buzetu so ministra Žmavca v mestni hiši pričakali člani društva Lipa in župan Mesta Buzet **Siniša Žulić**. Govorilo se je o regionalni povezanosti in sodelovanju med dvema državama. Buzet je samo par kilometrov oddaljen od slovenske meje, zato ga s slovenskim Primorjem povezujejo tako družinske kot gospodarske vezi. Ministra Žmavca

smo seznanili s projekti društva. Društvo že nekaj let organizira šole slovenskega jezika. Tudi jaz sem učenka te šole že četrto leto. Hvala moji babici **Smilji**, da me je povabila na sestanek z ministrom. Minister mi je zelo všeč in želim si še srečanja z njim.

Jana Marinac,
učenka šole slovenskega jezika, 12 let

Reki. Skupino sestavljajo še članice **Biserka Režek, Ivana Kovačič, Rozalija Pepelnak, Danijela Krištof** in **Fani Pirh**. Imenu Vezi je botrovala želja po povezovanju generacij in tkanju vezi nasploh, kar uspešno uresničujejo že več let z nastopi in bralnimi uricami v domu ostarelih, na srečanjih z otroki, raznih proslavah in drugih dogodkih. Članice so desetletno ustvarjanje jeseni strnile v knjižico Drobtnice, ki je bila na Reki predstavljena tik pred domačo promocijo, napovedano za 20. januar, in je obogatila knjižne police reškega društva.

Ob koncu programa je ob spremljavi harmonikarja **Simona Ceglarja** iz Velikega Gabra pri Trebnjem zapel še moški pevski zbor, v katerem poje desetina članov mešanega pevskega zbora; Anton Kotar jim pravi skupina Optimisti. Na repertoarju imajo predvsem Slakove pesmi, pogosto pa tudi Ceglarjevo pesem Čuvajte mi zemljo. Avtor je tudi tokrat poskrbel za posebej živahno razpoloženje in pri Slakovi V dolini tihi k petju pritegnil vsaj pol dvorane.

Gostje so se zahvalili za prijazen in topel sprejem, predsednik KPD Bazovica **Zvonimir Stipetić** pa nastopajočim za prijeten večer, v upanju na srečanja tudi v prihodnje. *Marjana Mirković za Sopotja 1-2015*

Lovran

Tradicionalno srečanje članov Snežnika

Tradicionalna decembrska prireditev članov lovranskega Snežnika 12. decembra lani je bila priložnost za oceno preteklega dela, kulturni program in druženje.

Predsednik društva **Vasja Simonič** je spomnil, da bo 19. marca društvo praznovalo deseto obletnico ustanovitve. Pohvalil je članice ženske balinarske ekipe pod vodstvom **Ivanke Štanc**, ki je uspešno sodelovala na decembrskem turnirju v Matuljih in septembra z Vrhniko prinesla pokal s tekme pri tamkajšnjem društvu

Odpрте razstave. Foto: Marjana Mirković

upokojencev. Na prireditvi so razstavili izdelke ustvarjalne skupine društva. Ta je sprva izdelovala pletene košare in narodne noše – te še vedno krasijo lutki v dvorani društva, odkar je vodstvo prevzela **Branka Širola**, pa se članice bolj posvečajo umetniškemu izražanju in spoznavanju najrazličnejših načinov ustvarjanja. Tokratno druženje so izkoristile za hitri tečaj izdelovanja cvetja iz papirja.

Odpрта je bila tudi razstava Impresije z morja fotografske skupine reške Bazovice, ki jo vodi **Anita Hromin**, lovranske rojake pa je pozdravil tudi nekdanji predsednik reškega društva **Milan Grlica**.

Druženje, ki je pritegnilo tudi mlade, se je s pesmijo, ob zvoku harmonike in prazničnem prigrizku pridnih članic Snežnika nadaljevalo še dolgo v noč, sklenile pa so ga čestitke z najboljšimi željami za leto in skorajšnje srečanje ob desetletnici društva.

(MaM, Sopotja)

Druženje Slovencev iz treh držav

Društvo Istra je 28. februarja prvič sodelovalo na Dnevnik slovenske kulture, ki jih pripravljajo Kulturno društvo Hrvatini, Društvo Slovencev miljske občine Kiljan Ferluga in Kulturno društvo Istrski grmič Škofije.

Prireditve je letos potekala že petič, naše društvo pa je bilo prvič povabljenno, da se pridruži nastopajočim. Kako je prišlo do vabila? Ob koncu minulega leta so člani istrskih društev iz Hrvatinov, Milj in Škofij med izletom v Pulj obiskali tudi naše društvo. Obiska smo se zelo razveselili, saj smo si želeli navezati stike z zamejskimi Slovenci, ko smo tako blizu. Želja se nam je z njihovim obiskom kar sama po sebi izpolnila, in kar je v tej zgodbi najlepše, želja po bodočih druženjih je bila obojestranska. Takšna misel, izrečena ob srečanju v naših prostorih, je kot seme v dobri zemlji vzknila v zelo kratkem času!

Posebno vzdušje istrske enotnosti

Na prireditvi Istra smo ljudje, ki je potekala v hrvatskem kulturnem domu, smo se prepričali o veliki zagnanosti gostiteljev; njihovo uspešno delo je prepoznano tudi na širšem območju. Dvorana je bila izpolnjena do zadnjega kotička, v prvi vrsti pa je sedelo kar lepo število osebnosti iz javnega in političnega življenja, med njimi tudi poslanka v slovenskem parlamentu in predsednica Odbora za notranje zadeve, za javno upravo in lokalno samoupravo in tudi predsednica Združenja Kulturnih Društev Mestne Občine Koper mag. **Lilijana Kozlovič**, ki je bila tudi častna govornica. Povedala je veliko lepih misli o pravi poti, ki jo ubirajo Slovenci na območju

Istre, ki je bila v prejšnjih političnih ureditvah razdeljena med tri države, zdaj pa se uveljavlja enoten kulturni prostor. Tudi druženje po prireditvi je potekalo v posebnem vzdušju enotnosti. Bili smo počaščeni, da smo del tega.

Naše društvo se je na prireditvi predstavilo s celotno glasbeno sekcijo. Zapeli so moška klapa Histri, mešana skupina Ad Hoc in mešani pevski zbor Encijan. Vsi so poželi navdušenje. Predstavile so se tudi članice kreativne delavnice Čebelice z bogato razstavo najlepših stvaritev. Razstavile so tudi izdelke, na katere so posebej ponosne, in sicer lutke v narodnih nošah iz 13 različnih krajev Slovenije ter replike poslikanih panjskih končnic, ki so posebnost slovenskih čebelarjev.

Ko smo jemali slovo od prijaznih domačinov, smo jih seveda povabili na gostovanje k nam, kar so z veseljem sprejeli in obljubili, da pridejo.

Klaudija Velimirović 🇺🇦

Razstava članic kreativne delavnice je vzbudila veliko zanimanje. Foto: SKD Istra

Zbor Encijan je z ubranim petjem navdušil publiko. Foto: SKD Istra

Snežne radosti za otroke, likovno razvijanje za odrasle

Ob mednarodnem dnevu žena je bila v Splitu odprta razstava Ivana Kosmosa, vodje Triglavove likovne sekcije. Božično-novoletni prazniki pa so bili priložnost za splitski naraščaj, da se naučijo zimskih radosti v Sloveniji.

Ivan Kosmos je v razstavnem prostoru društva Mi – zlata doba v Splitu 4. marca razstavil 21 slik z različno tematiko in v različnih tehnikah slikanja. Posebno zanimanje so pritegnila dela, naslikana z zemljo, saj je bila ta tehnika na splitskem območju prikazana prvič, čeprav gre za najstarejšo tehniko slikanja. V kulturnem delu programa je nastopil MePZ Triglav, nekaj pesmi je zrecitala **Vera Hrga**, ki je tudi vodila program in odprla razstavo. O slikarju je med drugim dejala, da je eden od srečnežev, ki sta ga bog ali narava obdarila z dragocenim slikarskim darom: »K slikanju pristopa z veseljem in vedrinno, ki se nalezljivo prenaša na oko opazovalca. Njegovo cvetje v vazi je dišeče, v naravi živo in vpeto v okolje.«

Zimske počitnice v Kranjski Gori

Učenci dopolnilnega pouka slovenščine so na zimovanje odšli 26. decembra, na povabilo Slovenske izseljenske matice. Otroci iz tople Dalmacije, navajeni sredozemskega vremena in milih zim, so bili pred odhodom v slovenske zimske kraje zelo razburjeni, nestrpni in polni vprašanj. Nekateri so prvič potovali v Slovenijo, nekateri so prvič brez spremstva staršev zapuščali domače gnezdo. Otroke je na poti spremljala učiteljica slovenskega jezika Vera Hrga, po dolgi nočni vožnji jih je v Ljubljani na postaji pričakala predstavnica Slovenske izseljenske matice **Vesna Vukšinič Zmaić**, nato pa so se prepustili dobri družbi slovenskih osnovnošolcev in varnim rokam voditeljem in vzgojiteljem Zveze prijateljev mladine Moste Polje. Letošnja zima je sicer prišla z rahlo zamudo, vendar ravno prav, da je otroke v Kranjski Gori že takoj naslednje jutro zavila v debelo snežno odejo in jim privoščila obilje snežnih radosti, uživanje v sankanju v Kekčevi deželi, v igri brez meja na snegu, ter občudovanje bele

Nepozabne zimske počitnice v Kranjski Gori. Foto: Simon Ogulin

Ivan Kosmos se je voditeljici centra Zlata doba Radi Mužinić zahvalil s sliko. Foto: SO

pokrajine na dolgih sprehodih. V toplem počitniškem domu Vila Kranjska Gora pa so se odvijale različne dejavnosti: silvestrski ples, iskanje skritega zaklada, Kranjska Gora ima talent, gledališče, večerni disko, pravljичni večer in še in še... Iz avtobusa, ki se je vrnil iz Kranjske Gore, so žareli veseli in nasmejani obrazi otrok. Precej dela so imeli s prtljago, ki se je bistveno

povečala, saj so prejeli kopico daril. Ob njihovem pripovedovanju, ki je bilo pogosto v prav dobri slovenščini, in gledanju nešteti radostnih obrazov na fotografijah z zimovanja, je bilo sklepati, da so zares preživeli čudovite štiri dni, polne bogatih vsebin ter priložnosti za prijateljska druženja, nova poznanstva in nova spoznanja. Zagotovo bodo zimske počitnice v Slove-

niji za vedno nosili v svojih spominih in srcih, hvaležni Slovenski izseljenski matici za povabilo, ter hvaležni organizatorjem, strokovnim spremljevalcem, kuharicam, skratka vsem, ki so bili del odličnega tima, za nepozabna doživetja. Seveda z upanjem in željo, da to ni bilo zadnje srečanje in druženje.

Vera Hrga

Dubrovnik

Slovenske barve na dalmatinskem jugu

Tradicionalno prireditev Kulturni most smo v društvu Lipa letos pripravili že 29. januarja, v okviru mestnega slavlja ob prazniku sv. Blaža. V goste smo povabili Polono Jurinić, ki je predstavila knjigo Slovenske barve v hrvaški likovni umetnosti.

Pogovor z gostjo iz zagrebškega Slovenskega doma je bil zelo odmeven, privabil je številne poznavalce likovne umetnosti, kolumniste, ki pišejo o dediščini Dubrovnika, veliko naših članov in prijateljev avtorice, ki jo poznajo kot strokovno sodelavko v povojni obnovi mesta. Obiskovalce je navdušilo in presenetilo avtoričino natančno raziskovalno delo ob pisanju knjig. Prireditev se je odvijala v Narodni knjižnici Dubrovnik, kjer smo v Sobi zrcal prisluhnili še dvema umetnikoma. S svojim nastopom se nas je dotaknila **Agata Miklavc**, mlada violinistka, asistentka na sarajevski akademiji za glasbo. S svojim spretnim izvajanjem tonov iz violine je njen Ravel zvenel omamno. Dobitnica številnih evropskih nagrad na glasbenem področju je očarala dubrovniške poznavalce klasične glasbe. Mladi, vendar obetavni vio-

linist **Jakov Sekula**, dijak Umetniške šole Luke Sorkočevića je s svojim nastopom še enkrat dokazal, da se razvija v pravega mojstra, ki s svojim lokom samozavestno vleče po strunah. Njegova Bruch in de Falla sta zvenela popolno zahvaljujoč

klavirski spremljavi prof. **Alberta Frke**. V deževnem dubrovniškem kulturnem večeru smo ponovno utrdili umetniške spono, ki nas nedvomno vežejo in lepšajo naše življenje.

Tanja Baletić - Cizej

Pogovor o likovni umetnosti so obogatile glasbene točke. Foto: Tonči Baletić

Klobuk dol, ker ste se v manjšini izognili čerem političnih delitev

Pred petimi leti je prišel v Zagreb, zdaj končuje mandat. Četrti slovenski veleposlanik na Hrvaškem, Vojko Volk. S seboj je prinesel svež diplomatski slog z neposrednostjo, odprtostjo in dostopnostjo. Slovenski dom je dobil iskrenega prijatelja.

V petih letih, ki jih je preživel v Zagrebu, so se v odnosih med državama zvrstili številni vzponi in padci, prav takšni, kot zaznamovali celotno poosamosvojitveno pot Slovenije in Hrvaške. Za Vojka Volka nič nepričakovanega.

- Italijanski pregovor pravi – svet je lep, ker se spreminja. Tudi odnosi med Slovenijo in Hrvaško se nenehno spreminjajo in skozi čas se v glavnem spreminjajo na bolje. Ko sem poleti 2010 prišel v Zagreb, so bili odnosi domala idilični, takratna predsednika vlad **Borut Pahor** in **Jadranka Kosor** sta se redno sestajala in veljalo je, da sta prijatelja in si zaupata. Potem so bile decembra volitve, državi sta dobili novi vladi in predsednika vlad, **Janeza Janšo** in **Zorana Milanovića**. Sprva je bil občutek dober, novi zunanji minister **Karl Erjavec** je med prvimi obiskal Zagreb in ministrico **Vesno Pusić**, načrtovali smo skupno sejo vlad. A je sledil nepričakovan obrat. Hrvaška vlada je zavzela stališče, da vprašanje deviznih varčevalcev ni del nasledstvenega sporazuma in pogajanj, kot je veljalo dotlej, in v hipu so šle po zlu skoraj vse lepe želje in dobre namere, poletna idila v odnosih pa se je prek noči sprevrgla v hladno zimsko dramo. Danes je zunaj pomlad in na srečo so tudi odnosi med državama znova pomladanski, do ponovne poletne idile pa bo potrebnega še nekaj časa.

▪ **Hrvaška je dve leti članica EU. Je v tem obdobju postala bolj evropska? Kako bi v to razmišljanje umestili razmah sovražnega govora-v zadnjem času je bil njegova tarča Milorad Pupovac? Lahko takšno ozračje poslabša položaj vseh manjšin na Hrvaškem?**

Dobro vprašanje, ravno te dni med prijatelji v tukajšnjem diplomatskem zboru prevladuje razprava, zakaj v hrvaški družbi oživljajo pojavi nestrpnosti, v prvi vrsti do političnih predstavnikov srbske manjšine, pojavljajo se skrajne nacionalistične skupine z retoriko, ki spominja na neke druge čase. Zlasti kolegi iz zahodnih držav težko razumejo trdoživost pojavov nestrpnosti, težko razumejo, zakaj v Vukovarju še 20

let po vojni razbijajo table s cirilico, otroci hrvaške in srbske narodnosti pa obiskujejo ločene razrede. Skratka, če bi se to v enaki meri pojavljalo pred vstopom Hrvaške v EU, bi to zagotovo slabo vplivalo na podobo nove države v očeh članic EU in najbrž tudi na možnosti za njen vstop v EU. Izpadlo bi, da se Hrvaška pred vstopom v EU zaradi prihajajočih praznikov kot jelka bogato okraši, po novem letu pa okrasje zavrže. Osebno ne mislim tako in sem prepričan, da je Hrvaška v temelju strpna in demokratična država, pojave političnih skrajnosti pa poznajo številne družbe, ki se znajdejo v tako hudi gospodarski in socialni krizi, v kakršni je Hrvaška danes.

Že ob vašem prihodu na veleposlaniški položaj smo govorili o zmanjševanju števila Slovencev in usihanju slovenske identitete na Hrvaškem. Tega trenda nismo znali ustaviti.

Težko boste kjerkoli na svetu našli tradicionalno nacionalno manjšino, ki ji ne grozi izginotje. Po eni strani je to razumljivo, po drugi strani pa zaskrbljujoče in žalostno in bi moralo skrbeti ne samo matične države ampak tudi države, kjer manjšine živijo. Res je, da je edino zdravilo vključevanje mladih, povsem drugo vprašanje pa je, kako se da te mlade sploh pritegniti. Včasih so bili atrakcija plesišče, živa glasba, pol kranjske in špricer, a to že dolgo ni več dovolj. Predstavljam si, da mlade Slovence na Hrvaškem, poleg ohranjanja jezika in tradicij, zanima predvsem, kako jim lahko manjšinske organizacije in domovina pomagajo pri študiju in iskanju dela. V tem smislu postaja ključno spoznanje o pomenu znanja jezikov pri iskanju poslovnih priložnosti in tudi zaposlitve, posebej v obmejnih območjih, kjer opažamo, da se ravno iz praktičnih razlogov vedno več otrok iz večinskih narodov vpisuje v slovenske šole. To je dobro in je dokaz vitalnosti manjšin. Sicer pa vedno rad poudarim, da je položaj vseh slovenskih manjšin v prvi vrsti odvisen od uspešnosti in ugleda matične domovine, vsem ljube nam Slovenije.

▪ **Bolj kot nekateri vaši predhodniki ste se zanimali za delovanje slovenskih dru-**

Vojko Volk. Foto: Veleposlaništvo RS Zagreb

štev. Kaj so največji uspehi in slabosti slovenskega manjšinskega delovanja na Hrvaškem?

Ne strinjam se ravno z vami, v resnici me peče vest, ker sem zlasti zadnje leto in pol premalo obiskoval bolj oddaljena društva, sem pa dokaj redno prisoten na manjšinskih dogodkih v Zagrebu. Izjemno pomembno se mi zdi, v bistvu me dobesedno fascinira, da so skoraj vsi dogodki v Slovenskem domu v Zagrebu tako množično obiskani in na njih vlada sproščeno in prijetno, celo prijateljsko vzdušje. Verjemite mi, da ni povsod tako. Kljub temu, da vem, da se da tako kot vsako stvar vse narediti še bolje, ponavljam, da je takšno zdravo vzdušje med manjšino bogastvo, za kar imajo zasluge ljudje, ki jim manjšina in slovenstvo pomenita veliko več kot dnevna politika, ki je po pravilu razlog razdorov in posledično slabe volje. Zato

Kratkovidno in neumno je, da na Hrvaškem, kamor izvažamo za dve milijardi blaga na leto in kjer deluje več kot 400 slovenskih podjetij, ni slovenske banke.

Mejno vprašanje bi rešili prej, če bi se po razpadu SFRJ tudi Hrvaška postavila na stališče, da sosedu ne gre odrekati tistega, kar je vedno imel.

dajem klobuk dol predsedniku **Darku Šoncu**, ki se je uspešno izogibal tem nevarnim čerem in slovensko manjšino na Hrvaškem obranil tako pred političnimi kot lokalnimi delitvami.

▪ Bi po petih letih službovanja v Zagrebu in prej v Rimu lahko rekli, da so Slovenci na Hrvaškem in v Italiji drugačni?

V Italiji so bili Slovenci po drugi svetovni vojni politično in strankarsko razdeljeni, deloma tudi umetno, zaradi česar je doseganje enotnosti manjšine za skupne cilje še danes marsikdaj zelo mukotržno, včasih celo nemogoče opravilo. V tem smislu ste Slovenci na Hrvaškem močno drugačni od vseh drugih manjšin. Razlog je povsem jasen: manjšina ste postali šele po razpadu Jugoslavije in v tistih krutih časih ste v zelo kratkem času izkusili vse, od vojne do zavedanja, kako težko je biti manjšina v lastni domovini. Mislim, da je bila anonimnost vaših žalosti in težav, o katerih se ni veliko ne govorilo ne pisalo, razlog, da ste strnili vrste in ohranili enotnost vse do današnjih dni. Srčno upam, da bo tako tudi ostalo.

▪ Ob prihodu na Hrvaško ste napovedali, da se bo spor glede LB Zagreb rešil z vrnitvijo te banke na hrvaški trg. To se ni uresničilo, spor je rešilo Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourg (EČSP).

To sem rekel takrat in v to verjamem še danes, na vrnitev LB ali prihod NLB na hrvaški trg še vedno čakam, ukazati ga pa ne morem. A pot je z vstopom Hrvaške v EU odprta, ker vsaka banka, ki je registrirana za delo na območju skupnega trga, lahko deluje kjerkoli v EU, torej tudi na Hrvaškem. Mislim celo, da je kratkovidno in neumno, da Slovenija, ki na Hrvaško izvažata skoraj dve milijardi blaga na leto in kjer deluje več kot 400 slovenskih podjetij, tukaj nima svoje banke, pa bi lahko bila uspešna in navsezadnje tudi v pomoč tukajšnjemu manjšinskemu podjetništvu. Kar pa zadeva presojo EČSP, o njej vse pove že to, da je samo sodišče zapisalo, da gre za enkratno sodbo, ki se ne more uporabljati v drugih prime-

rih. Veste zakaj to piše? Zato, ker je bilo v podobnih sodbah, zlasti v razvpitem primeru »Icesave«, kjer so oškodovani evropski varčevalci tožili Islandijo, razsodeno ravno obratno kot v primeru Ališič. Evropsko sodišče v Luksemburgu je dobro leto dni pred sodbo Ališič razsodilo, da se plačilo dolga propadlih islandskih bank ne more preložiti v breme nič krivih islandskih državljanov. ESČP pa je krivdo naložilo enako nič krivim slovenskim davkoplačevalcem, čeprav je na vseh deviznih knjižicah pisalo, da za devize jamči federacija, torej SFRJ. So mar slovenski davkoplačevalci federacija? Zdaj pa sami presodite o pravičnosti in doslednosti evropskih sodišč.

▪ Še letos naj bi arbitri odločili o poteku slovensko-hrvaške meje. Si upate napovedati, kdo bo zadovoljen?

Slovenija bo zanesljivo dobila prost dostop do odprtega morja, s čimer bomo »dobili« tisto, kar smo vedno in že stoletja imeli in imamo še danes, tudi ta hip, ko se pogovarjava. Nobenega razloga za skakanje od sreče, torej. Bom pa zadovoljen, da je mejno vprašanje končno rešeno. Kar se Slovenije tiče, smo ga praktično rešili že drugič, prvič že s slovitim sporazumom Drnovšek - Račan, ki ga je Slovenija potrdila, Hrvaška pa zavrgla. Mejno vprašanje bi skratka lahko rešili že prej, še posebej, če bi se po razpadu SFRJ tudi Hrvaška postavila na stališče, da sosedu ne gre odrekati tistega, kar je vedno imel. Pa se žal ni.

▪ Na zagrebško obdobje diplomatskega delovanja se navezuje tudi vaša knjiga Od naroda do države in nazaj, ki je iz-

Veleposlanik je kot član skupine Implantati nastopil ob gostovanju **Zorana Predina** v Slovenskem domu. Na fotografiji tudi člana Implantatov **Darko Šonc** in **Silvester Kmetič** (desno). Foto: AB

Zdravo vzdušje med slovensko manjšino na Hrvaškem je bogastvo in zasluga ljudi, ki jim manjšina in slovenstvo pomenita veliko več kot dnevna politika.

šla februarja 2013. Katero poglavje najbolj ilustrira vaš odnos do Hrvaške?

Ha, ha... to je zadnje poglavje, tisto, v katerem pišem o razmerah v slovenski zunanji politiki in na slovenskem zunanjem ministrstvu med letoma 2005 in 2008. Čeprav nisem uporabljal imen in sem se izogibal konkretnostim, so mi to pisanje mnogi zamerili, ker sem stvari opisal zelo odkrito in tako, kot sem jih pač sam videl, razumel in občutil. Prejel sem veliko ogorčenih klicev in pisem, a še veliko več pohval in strinjanj. Tam sem takrat zapisal, da v odnosih med Slovenijo in Hrvaško ne bo miru, dokler se Hrvaška ne bo izenačila s Slovenijo, dokler tudi sama ne bo vstopila v NATO in EU in s tem izgubila razloge za zaviranje svoji nekoliko hitrejši in nekoliko uspešnejši severni sosedi. Zdaj smo končno tu! In zdaj tudi Hrvaška, tako kot Slovenija, nima več prav nobenih izgovorov, če gospodarstvo, socialne razmere in celoten ugled države niso takšni, kot se je ljudem obljubljalo.

▪ Boste pogrešali Zagreb?

Bom, ker mi je to mesto priraslo k srcu. A prav hudo mi vseeno ne bo, ker se bom iz Ljubljane zanesljivo večkrat pripeljal na tukajšnje prireditve, v HNK, Gavello, ZKM, pa v Kerempuha in Komedijo... Če bom povabljen, bom z veseljem prišel tudi v Slovenski dom. (dr/jpt) 🍷

Dr. Ana Polak Petrič: Julija zakonski okvir, prihodnje leto prva izplačila

Slovenija mora do julija pripraviti podlago za poplačilo deviznih varčevalcev LB Zagreb in LB Sarajevo, kar ji je lani naložilo Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu. Kako tečejo priprave, je za Novi odmev pojasnila visoka predstavnica za nasledstvo Republike Slovenije dr. Ana Petrič Polak.

»Slovenija sodbo spoštuje in jo bo izvršila, to stališče so predstavniki slovenske vlade izrazili že večkrat. Spoštovanje sodb mednarodnih sodišč je naša mednarodnopravna obveznost. Ko država postane članica Sveta Evrope, se zaveže, da bo spoštovala sodbe sodišča,« poudarja visoka predstavnica dr. Ana Petrič Polak.

▪ Sodba bo torej izvršena, ne glede na nestrinjanje z njeno vsebino.

- Slovenija bo to storila, četudi se s sodbo in njenimi zaključki ne strinjamo, saj je ta celotno breme plačil naložila le dvema izmed petih držav naslednic nekdanje Jugoslavije in prezrla dejstvo, da Hrvaška in Bosna in Hercegovina nista poskrbeli za izplačila vseh varčevalcev na svojem ozemlju.

»Spoštovanje sodb mednarodnih sodišč je mednarodnopravna obveznost vseh članic Sveta Evrope,« poudarja visoka predstavnica za nasledstvo Republike Slovenije dr. Ana Petrič Polak. Foto: MZZ/STA

V sodnem postopku Slovenija nikoli ni zankala kršitev pravic varčevalcev, a smo še vedno prepričani, da odgovornosti zanje ne nosi samo Slovenija.

Ker se sodba v zadevi *Ališić* opredeljuje »le« do dolga v odnosu banka - varčevalci, odnosi med državami pa ostajajo odprti, jih namerava Slovenija v skladu z mednarodno obveznostjo vseh naslednic po sporazumu o vprašanih nasledstva reševati naprej. Države naslednice bi morale odgovornost nositi v pravičnem razmerju. Ob tem je za Slovenijo seveda pomembno tudi vprašanje, kaj se je v vseh teh letih zgodilo s terjatvami LB do hrvaških podjetij.

▪ Sodba se mora začeti uresničevati v letu dni po razglasitvi. Kaj se bo zgodilo 16. julija?

- Sodišče je odločilo, da mora Slovenija v enem letu od izreka sodbe, torej do 16. julija 2015, sprejeti vse potrebne ukrepe, ki bodo omogočili plačilo deviznih vlog še neizplačanih varčevalcev podružnic LB v Sarajevu in Zagrebu. V tem roku moramo imeti na mizi zakon, ki bo vzpostavil mehanizem verifikacije ter način in pogoje za izplačila teh deviznih vlog.

Do izplačila bodo upravičeni varčevalci, ki bodo dokazali, da so imeli vloge v teh bankah in da vloge še niso bile izplačane.

Do izplačila bodo upravičeni tisti varčevalci, ki bodo dokazali, da so imeli vloge v teh bankah in da vloge še niso bile izplačane. Iz plačilne sheme so, kot to določa sodba sodišča, izvzeti tisti varčevalci, ki so že bili poplačani na kakršnekoli druge načine.

▪ Kaj natanko pomeni »mehanizem verifikacije«? Ali bodo do izplačila upravičeni vsi varčevalci, na primer tudi tisti, ki so sprožili sodne postopke v Sloveniji ali Hrvaški?

- Sodba daje Sloveniji pravico, da vzpostavi mehanizem, ki bo omogočal potrditev obstoja, lastništva, stanja in avtentičnosti devizne vloge varčevalca. Na podlagi uspešno zaključenega verifikacijskega postopka, bodo varčevalcem devizne vloge izplačane. Mehanizem je namenjen identifikaciji pravice varčevalca na eni strani ter preprečitvi morebitnih zlorab na drugi strani. Vsi upravičenci, tudi tožniki v postopkih pred nacionalnimi sodišči, bodo morali skozi verifikacijski mehanizem.

▪ Kdaj bodo varčevalci v poplačani?

- Čeprav je odločitev o tem v domeni ministrstva za finance, se pričakuje, da bi se prva izplačila lahko začela že v letu 2016. (jpt)

Spor v številkah

257

milijonov evrov znaša po neuradnih ocenah glavna obveznost do varčevalcev LB Zagreb in LB Sarajevo.

280

tisoč varčevalcev iz BiH in Hrvaške naj bi bilo upravičenih do izplačila starih deviznih vlog.

50

milijonov evrov je vredna tožba, ki jo je na Evropskem sodišču za človekove pravice vložila LB proti Hrvaški zaradi oviranja izterjave obveznosti od hrvaških podjetij.

1850

tožb varčevalcev LB proti Sloveniji je prejelo Evropsko sodišče za človekove pravice; pilotna sodba v primeru *Ališić* naj bi zagotovila sistemsko rešitev za vse.

Nova hrvaška predsednica za pristno sodelovanje s Slovenijo

Nova hrvaška predsednica Kolinda Grabar Kitarović se je po izvolitvi 18. januarja že dvakrat sešla s slovenskim predsednikom Borutom Pahorjem - ob robu inavguracije 15. februarja v Zagrebu in na neformalnem srečanju 1. marca na Otočcu.

»Nobeno odprto vprašanje med Slovenijo in Hrvaško ni takšno, da bi odnose vrnili v čase, ko so bili ti slabi. Z upravičenim optimizmom gledam na sodelovanje med državama in narodom v prihodnje,« je dejal Pahor v Zagrebu, kjer je kot eden izmed sedmih tujih predsednikov držav spremljal prisego Kolinde Grabar Kitarović. Dva tedna pozneje sta se predsednika sešla na delovnem kosilu na gradu Otočec. Govorila sta o krepitvi prijateljstva med sosednjima državama in izmenjala mnenja glede skupnih regionalnih pobud.

Zmaga s tesno prednostjo

Hrvaška je novo predsednico dobila v

»Predsednica vseh ljudi bom. Vaš glas bom, vaša predsednica bom. Sem ena izmed vas. Zahtevali bomo boljše življenje v prihodnosti, ne bomo se ozirali v preteklost. Ni prostora in ne časa za delitve, čas je, da se zazremo v prihodnost.« Kolinda Grabar Kitarović, inavguracijski govor, 15. februar 2015

drugem volilnem krogu, ko je za kandidatko HDZ glasovalo 50,74 odstotka volivcev. Prejšnji predsednik Ivo Josipović, kandidat SDP, je bil poražen z 49,26 odstotka glasov. »Razlika je majhna, a bistvo demokracije je prav v tem, da zmaga tisti, ki prejme več glasov. In Kolinda Grabar Kitarović je zmagala v demokratični tekmi,« je izjavil Josipović, ko je čestital svoji naslednici.

Glasovanje je potekalo tudi na volišču v Ljubljani; tam je glasove oddalo 89 hrvaških volivcev. Za Kolindo Grabar Kitarović jih je glasovalo 50 (57 odstotkov), za Ivo Josipovića pa 38 (43 odstotkov). Ena glasovnica je bila neveljavna. (jpt)

Močne vezi slovenskih in hrvaških katolikov

V cerkvi Marijinega znamenja pri frančiškanih na Tromostovju so se 11. januarja s slovesno mašo, ki jo je v hrvaščini vodil ljubljanski nadškof Stanislav Zore, končali 27. božični dnevi hrvaških katolikov v Sloveniji.

Somaševala sta hrvaški škof Mile Bogović in pater Joško Kodžoman, ki skrbi za pastoralo Hrvatov v Sloveniji. Škof Bogović je v pridigi spomnil na močne vezi med narodom in posebej omenil krškega škofa Antona Mahničiča, bl. Alojzija Stepinca in trapista iz Rajhenburga Stanka Kompareje, ki je bil med letoma 1947 in 1970 zgleden dušni pastir v njegovi domači župniji Slunj. Ko so bodočega škofa kot fanta spraševali, kaj bo, ko bo velik, je rekel: Stanko bom!

Škof Bogović in provincial Kodžoman sta v zahvalo za obisk prejela repliko mašnega plašča, sešitega iz kraljevskega plašča zadnjega bosanskega kralja Stjepana Tomaševića. Gostujoč zbor Teološke fakultete iz Zagreba pa je za darilo prejel Plečnikov medaljon Mati Božja - Kraljica Hrvatov.

Polona Jurinić

Novi mariborski nadškof Alojz Cvikl

Papež Frančišek je za novega mariborskega nadškofa imenoval jezuita Alojza Cvikla, ki je bil po finančnem zlomu nadškofije leta 2011 imenovan za njenega začasnega ekonoma.

Mariborska nadškofija je bila brez nadškofa od konca julija 2013, ko je papež Frančišek sprejel odpoved službi takratnega ljubljanskega nadškofa Antona Stresa in takratnega mariborskega nadškofa Marjana Turnška. Ljubljanska nadškofija je novo vodstvo dobila konec lanskega leta, ko je bil za nadškofa imenovan Stanislav Zore.

Cviklovo imenovanje je sledilo novici, da je mariborska nadškofija v začetku marca vendarle uspela skleniti sporazum z upniki

in se tako izogniti bankrotu. O zneskih ne poročajo. Ko se je pred štiri leti izvedelo za finančni fiasko mariborske nadškofije, se je omenjal znesek 800 milijonov evrov. Zaradi propadlih cerkvenih poslov so se v težavah znašla številna dobro stoječa podjetja v Sloveniji, v katerih sta bila lastniško navzoča nadškofijska finančna holdinga Zvon Ena in Zvon Dva, ki sta šla leta 2012 v stečaj. (jpt)

Mariborski nadškof Alojz Cvikl. Foto: Matej Leskovšek

Jezikovna brzojavka

Za uvod v jezikovno brzojavko spomnimo, da je bil februarja, le dva tedna po Prešernovem dnevu, svetovni dan materinščine; v enem mesecu torej dve priložnosti za poglobljeno razmišljanje o pomenu jezika pri ohranjanju naše identitete.

Svetovni dan materinščine je leta 1999 razglasil Unesco. Dan je namenjen spodbujanju zavedanja o pomembnosti jezikovne raznolikosti in večjezičnosti. 21. februar je bil izbran kot spomin na proteste pakistanskih študentov, ki so leta 1952 zahtevali pravico do izražanja v maternem jeziku, a je policija streljala nanje in jih pri tem več tudi ubila.

Poslovil se je jezikoslovec Jože Toporišič. Umrli je 10. decembra lani, v 89. letu starosti. Bil je avtor Slovenske slovnice, sodelavec Slovarja slovenskega jezika in Slovenskega pravopisa, pisec učbenikov, dolgoletni predavatelj, akademik. Veljal je za najbolj vsestranskega slovenista našega časa. Jože Toporišič je leta 1994 prejel srebrni častni znak svobode Republike Slovenije, leta 2006 pa še Zoisovo nagrado za življenjsko delo.

Slovenščina kot učni predmet v slovenskih šolah. Po podatkih Ministrstva za šolstvo in šport obsega pouk slovenskega jezika v osnovnih šolah skupno nekaj več kot 1.600 ur na leto, kar je približno 310 ur več, kot jih obsega na primer pouk matematike. Največ ur je pouku slovenskega jezika namenjenih v 2. in 3. razredu osnovne šole.

Nedotakljivost spomenika Primožu Trubarju: slovenska vlada je januarja Trubarjev spomenik v Ljubljani razglasila za kulturni spomenik državnega pomena. Spomenik piscu prve slovenske knjige je dal postaviti ljubljanski župan Ivan Hribar konec 19. stoletja. Kamniti Trubarjev kip, ki stoji v parku pri Moderni galeriji, je ustvaril kipar Fran Berneker. (jpt)

Nelektorirano

O Francetu Prešernu in volilni rutini

Učenec začetne in učenka nadaljevalne skupine slovenskega pouka, Danijel Marinič in Miljenka Mihaljevič Mose, sta se pogumno lotila pisanja v slovenščini o dveh zahtevnih temah - opusu največjega slovenskega poeta oziroma hrvaškem volilnem letu.

France Prešeren - Na pouku slovenskega jezika smo govorili o slovenskem kulturnem prazniku, ki je vsako leto na dan smrti Franceta Prešerna 8. februarja. V Sloveniji je to dela prost dan. Pogledali smo knjigo pesem Franceta Prešerna in prebrali pesem Povedni mož in Lepa Vida. Jezik pesmi nismo dobro razumeli. Pesmi so nam bile všeč, še posebej, ker smo jih prvič slišali.

Seznani smo se življenjem Franceta Prešerna in z njegovim pomenom v slovenski kulturi. Življenjska pot pesnika, nesrečno zaljubljenega v bogato Primičevo Julijo, ki ji je posvetil Sonetni venec (1834) in nekatere druge ljubezenske pesmi je bila polna raznovrstnih preizkušenj. Del njegove pesmi Zdravljica, napisane leta 1844 je besedilo državne himne Republike Slovenije.

Danijel Marinič

Za knjižne molje

Namig za spomladansko branje: drobcji iz ameriške in angleške zgodovine

V knjižnici je vedno veliko dela: ko ni obiskovalcev, je treba vrniti knjige na polico, poiskati prostor za kakšno novo knjigo, pobrisati prah ... Včasih pa je tudi čas, da zgolj pobrskam po policah in izbrskam kakšno zanimivo delo. Za spomladansko branje sem našla dve.

V biografskem delu Martin Luther King: živela sem z njim je Coretta Scott King opisala življenje s svojim soprogom, Nobelovim nagrajencem za mir leta 1964 in umorjenim borcem za pravice Afroameričanov. Knjiga se začne z odločitvijo Nobelovega odbora, da nagrado za mir podeli prav Kingu, nato pa spremljamo pripoved o težkem življenju črnske skupnosti v času rasne segregacije v ZDA ter boj za enakopravnost z belimi prebivalci. M. L. King je bil neizpodbitno eden najvažnejših zgodovinskih črnskih voditeljev, pa tudi voditelj milijonov belcev, ki so se od njega naučili, da s poniževanjem črncev zmanjšujejo svojo lastno vrednost.

Ne pozabite na četrtek, ko si med 17. in 19. uro v knjižnici Slovenskega doma lahko sposodite dobro branje v maternem jeziku.

Tudi druga knjiga, ki jo priporočam, ima zgodovinsko tematiko. To je Groteskni ples že malce pozabljenega angleškega pisatelja Aldousa Huxleya; gre za njegov drugi roman, ki ga je ustvaril pri 29 letih. Zgodba pripoveduje o skupini umetnikov, intelektualcev, nezadovoljnih s svetom po prvi svetovni vojni v viktorijansko konservativnem Londonu. Mladi brez perspektive, uporniki z razlogom, iščejo smisel, a ga ne najdejo. Svet, v katerem pisateljevi junaki plešejo, je absolutne vrednote zavrgel, ni ostalo več nobenih iluzij o napredku in civilizaciji. Huxley je v romanu zelo ciničen in ironičen. Moralna ravnodušnost in samozadovoljnost osvetljuje nekatera osrednja vprašanja novejšega časa. Roman je danes enako vznemirljiv kot je bil za intelektualce tistega časa.

Daria Stantič

Volitve - Vsakih pet let, proti koncu koledarskega leta, je država obvezna izbrati novega predsednika države ali potrditi dosedanjega v drugo mandatno obdobje. Čeprav je predsedniška oblast majhna, bolj slikovita kot učinkovita, v naših množičnih medijih zavzame veliko prostora. Iz dneva v dan so kandidati vseprisotni: v svojih političnih strankah, med ljudstvom na predstavitvah za neodločne volivce itn., itn...

Kandidati se predstavljajo na optimističen in obetajoč način. Obljubljajo vse mogoče in nemogoče, da bodo popravili vse napake prejšnjih vodstev, oziroma napake samega predsednika. Nekateri predsedniški kandidati natančno odigrajo naučene vloge svojih komunikologov in psihologov. Želja za oblastjo osmeši morda resne kandidate. Predstava traja cel december in

še ponovitev v drugem krogu do polovice januarja. Več kot preveč.

Ne upam si predstavljati ponovne volitve za skupščino naslednjo jesen. Ti pred-

stavniki imajo veliko oblast in na drugačen način vplivajo na razvojno pot države in življenja državljanov.

Miljenka Mihaljević Mose 🇺🇦

Učenci začetne skupine slovenskega pouka s prof. Marjo Crnković. Foto: I.N.

Lažni prijatelji

Kako značilno: pričal je značajan človek

V tako kratkem naslovu - toliko jezikovnih zadreg za slovenskega govorca v hrvaškem jezikovnem okolju! Tudi v tej številki Novega odmeva se lotevamo besed, ki so v obeh jezikih enake ali podobne, a imajo v slovenščini in hrvaščini različen pomen.

»Predstavo je režiral svetovno **značilen** režiser,« je v članku za Novi odmev zapisala skrbna avtorica, ki si vedno marljivo prizadeva za lepo slovensko besedo. A se ji je v prizadevnosti ob iskanju slovenske ustreznice za hrvaško besedo »**značajan**« - zalomilo. Prehitro se je zadovoljila s podobno slovensko besedo »**značilen**«, ki pa ne bi mogla nositi bolj različnega pomena! Seveda bi ga polomila tudi, če bi se zatekla k slovenski besedi, ki je še bolj podobna izvirni, in bi zapisala, da je predstavo režiral »**značajan**« režiser.

Značilno značajan = poštenjak

Poglejmo vsako besedo posebej. Ko v hrvaščini uporabimo pridevnik »**značajan**«, želimo povedati, da je nekdo pomemben, bistven, znamenit. S podobnim slovenskim pridevnikom »**značilen**« želimo povedati, da ime nekdo takšne lastnosti, ki ga razlikujejo in ločijo od drugih. Da je torej tipičen, karakterističen. Če pa bi uporabili pridevnik »**značajan**«, bi govorili o človeku z

Pozor, lažni prijatelji!

značajan (sl.) = kdor ravna v skladu z načeli, normami, vrednotami

značajan (hr.) = pomemben

značilen (sl.) = tipičen

pričati (sl.) = svjedočiti (hr.)

pričati (hr.) = govoriti (sl.)

priča (sl.) = svjedok (hr.)

priča (hr.) = zgodba (sl.)

močnim značajem, ki ravna v skladu z dobrimi načeli, normami, vrednotami. Torej o pokončnem človeku s hrbtenico, karakterjem, z eno besedo - poštenjaku. Nekaj malega o tem smo sicer pisali že v prejšnjem Novem odmevu, vendar nič zato: ponavljanje je mati modrosti.

Priča je povedala zgodbo

Še ena beseda v naslovu je značilen lažni prijatelj, to je glagol »**pričati**«. Ta beseda, ki se v slovenščini in hrvaščini piše popolnoma enako, v obeh jezikih nosi popolnoma različen pomen. Ko po hrvaško »**pričamo**«, po slovensko »**govorimo**«, »**povemo**«, »**se pogovarjamo**« ali »**pripovedujemo**«. Ko po slovensko »**pričamo**«, po hrvaško »**svjedočimo**«. Tudi s sorodnim samostalnikom je velik jezikovni križ. Kar je v hrvaščini »**priča**«, je v slovenščini »**zgodba**« ali »**pripovedka**«. Ko pa besedo »**priča**« uporabimo v slovenščini, imamo v mislih »**svjedoka**«. Prav zato v slovenščini ne more delovati rek: »pričam ti priču«. (jpt) 🇺🇦

Pionir vesoljskih poletov, rojen pod hrvaškim nebom

Herman Potočnik je živel pravo srednjeevropsko zgodbo, bil je tipična avstro-ogrska razseljena oseba: od Pulja, kjer se je rodil, prek Maribora in Vitanja, kjer je odraščal, do Dunaja, kjer je dosegel nesmrtno slavo in kjer je pokopan.

Na mornariškem pokopališču v Pulju, v senci stoletnih cipres, med vojaki avstro-ogrske vojske in mornarice počiva tudi dr. Jožef Potočnik. Napis na njegovi nagrobni plošči je ohranjen, vendar zbledel in ga ni mogoče prebrati brez dotika s prsti. To je tudi edini otipljiv spomin na puljsko preteklost pionirja vesoljskih poletov Hermana Potočnika.

Se je v Pulju vnel Hermanov raziskovalni duh?

Hermanov oče Jožef Potočnik, po rodu iz Slovenj Gradca, je v mornarico vstopil leta 1866, in že nekaj mesecev pozneje sodeloval v legendarni bitki pri Visu, ko je avstrijsko ladjevje v zadnjem hipu preprečilo italijansko zavzetje tega dalmatinskega otoka. Večji del vojaške kariere je kot mornariški častnik, na koncu štabni zdravnik, preživel v Pulju, kjer si je ustvaril tudi družino. Poročil se je z Minko, rojakinjo iz Maribora (njeno uradno ime je bilo Maria Francisca Carolina Kokoschinegg). Rodili so se jim štirje otroci: Adolf, Gustav, Herman in Frančiška. Oče je kmalu umrl; Herman, rojen 27. decembra 1892, je imel ob

njegovi smrti komaj dve leti. Mlada vdova se je takrat z otroki preselila v Vitanje, od koder je izhajal njen oče Franc, sicer znani trgovec z vini. Od tam jih je pot vodila v Maribor. Pulj pa ni ostal pozabljen; redno so hodili na očetov grob. Izročilo pravi, da so se Potočnikovi fantje prav med temi obiski Pulja, središča avstro-ogrske mornarice, navdušili nad tehnologijo in vojaštvom.

Od poročnika do stotnika in od tam med zvezde

Hermanova brata sta postala pomorska častnika, sam pa je po končani realki v Mariboru šolanje nadaljeval na vojaški tehniški akademiji v Modlingu in postal strokovnjak za jeklene konstrukcijske objekte s činom poročnika. Njegovi učitelji so ga označili kot svojevoljnega in samozavestnega, a hkrati resnega in prizadevnega študenta. Po končani šoli je moral na fronto, saj se je začela prva svetovna vojna. Vsa vojna leta je služboval kot strokovnjak za mostove in železniške gradnje. Čeprav je bil po vojni invalidsko upokojen kot stotnik, je opravil študij strojništva in elektrotehnike na Dunaju. V svojih nadaljnjih raziskavah se je nato posebej osredotočil na raketno tehnologijo, kar je bilo v veliki meri posledica njegovega sodelovanja v univerzitetni skupini, ki se je ukvarjala z letalsko tehniko in je imela tudi svoj raketni oddelek.

Nesmrtno delo slovenskega rojaka

Herman Potočnik je umrl zelo zgodaj in v veliki revščini, v komaj 37. letu starosti, 27. avgusta 1929 na Dunaju. Malo pred smrtjo je pri založbi Schmidt v Berlinu v nemščini izšla njegova edina knjiga *Das Problem der Befahrung des Weltraums* (Problem vožnje po vesolju), ki mu je prinesla nesmrtno slavo. Za izid knjige je bila pomembna zveza s Hermanom Oberthom, ki tako kot Potočnik velja za pionirja kozmonavtiike. Potočnik se sicer z Oberthom ni osebno srečal, imel pa je

Herman Potočnik - Noordung. Foto: KSEVT

intenziven notranji dialog z Oberthovimi tezami o vesoljskih poletih.

V knjigi je veliko rešitev, ki omogočajo bivanje človeka v vesolju. Glede na to, da takrat ni bilo ne računalnikov ne sončnih celic, so njegove rešitve prav genialne. Zamislil si je satelite in vesoljske postaje v obliki orjaških koles in valjev, ponudil teoretične rešitve za celo vrsto težav, ki jih poraja bivanje človeka v breztežnostnem in brezračnem prostoru, predvidel uporabo vesoljskih in medcelinskih raketoplanov. Številne Potočnikove napovedi so dosedanje uresničitve vesoljskega programa že potrdile.

Noordungova knjiga je bila kmalu prevedena v ruščino, dokaj pozno v angleščino, v slovenščino pa šele leta 1986 v izdaji Slovenske matice.

Glede na čas, prostor, poslanstvo in dosežke Hermana Potočnika uvrščajo med osebnosti, kot sta bila Nikola Tesla in general Svetozar Borojević. Tudi njegovo življenje se je na podoben način kot njuno prepletalo s spremenljivimi političnimi in družbenimi tokovi na območju propadajoče Avstro-Ogrske monarhije.

PJ, jpt

Potočnikova knjiga *Problem vožnje po vesolju*, ki je še danes temeljni učbenik za raziskovalce vesolja.

Grenak, a ponosen spomin na izgnansko zgodovino

Na gradu Rajhenburg so februarja predstavili nov katalog k stalni razstavi Slovenski izgnanci 1941-1945, ki je bila odprta lani jeseni. V grajskem kompleksu so na ogled tudi prostori, v katerih so bivali izgnanci; letos naj bi tam začel delovati tudi evropski muzej izgnancev.

To naj bi se zgodilo ob dnevu izgnancev 7. junija, ki bo letos mineval v znamenju 70-letnice vrnitve izgnancev v domovino. Za ta dan Društvo izgnancev Slovenije (DIS) v največjem zbirnem taborišču iz obdobja druge svetovne vojne pripravlja tudi dan odprtih vrat.

Prostori in predmeti, ki vzdramijo spomin

Grad Rajhenburg nad Brestanico so Nemci zasedli aprila 1941. V osrednji zgradbi so si uredili pisarne, bližnje hleve, konjušnice in lesene barake pa so preuredili v zbirno taborišče. Od tod je šlo v izgnanstvo prek 45 tisoč Slovencev, med njimi tudi nekaj naših članov. Za obnovo teh prostorov je poskrbel DIS, tudi s prispevki izgnancev (530 evrov). V obnovljenih prostorih so razstavljeni predmeti, ki so jih s seboj prinesli izgnanci ob vrnitvi domov. »Zagrebski« prispevek sestavlja šest predmetov: **Marinka Jocić** je za zbirko podarila lonček in vzglavnik, **Slavko Kramar** pa brus in očetovo britev ter lonec in skodelo, v katerih seje med vojno pripravljala hrana za osemčlansko družino.

Nova stalna zbirka - bogata in pregledna

V grajskih sobanah pa je brestaniška enota Muzeja novejšje zgodovine Slovenije uredila stalno razstavo o izgnancih. Razstavo - njeni avtorici sta **Monika Kokalj Kočevar** in **Irena Fürst** - so odprli 23. oktobra lani. V prvi sobi so predstavljeni raznarodovalni ukrepi nacistov. Na ogled so kovčki, skrinje in osebna prtljaga, s katerimi so izgnanci odhajali ali se vračali domov. Zelo dragocene so svetinjice s taboriščnimi številkami, ki so jih dobile izgnane družine. V nadaljevanju so podrobneje predstavljeni posamezni izgnanski valovi - v Srbijo, na ozemlje NDH in v Nemčijo; na ogled so tudi fotografije iz teh krajev. Prikazano je tudi nemško poseljevanje Obsotelja in Posavja, od koder so izgnali slovenske družine. Posebno poglavje je težko življenje izgnancev po vrnitvi v domovino, v povojnem obdobju.

KraS

Prenovljeni grajski hlevi, od koder so izgnance pregnali v taborišča Evrope. Foto: KraS

Zgodba kapele, v kateri molimo po slovensko

Slovenske maše v Zagrebu potekajo že 24 let, skoraj ves čas v kapelici Ranjenega Jezusa v Ilici št. 1. Zgodovina kapele je bogata, seže v začetek 19. stoletja.

Na območju današnjega Trga bana Jelačića je nekoč deloval katoliški bolniški red usmiljenih bratov Sv. Janeza od Boga. Od nekdanje bolnišnice se je ohranila kapela Ranjenega Jezusa. Bolnišnica je začela delovati 23. avgusta 1804, konec delovanja pa sega v obdobje konca prve svetovne vojne leta 1918. Ostala je kapelica, ko jo krasi prekrasen vitraž, delo hrvaškega slikarja Marijana Trepšeta. V kapelici dvakrat na mesec slovensko mašo darujejo duhovniki iz slovenski župnij ob meji s Hrvaško.

Usmiljeni bratje izgorevajo za bolnike

Red usmiljenih bratov Sv. Janeza od Boga danes deluje v 45 državah sveta, kjer oskrbuje več kot 250 modernih socialnih ustanov. Gre za bolnišnice, domove za duševno prizadete in duševno bolne, zavetišča za brezdomce, domove za ostarele in zapuščene otroke, centre za zdravljenje odvisnikov ter druge dobrodelne ustanove in organizacije.

Ustanovitelj reda se je rodil 18. marca 1495 na Portugalskem, umrl pa je 8. marca 1550 v Španiji. Bil je edinec v obubožani družini Cuidad. Osemletni Janez je pri osmih letih pobegnil od doma in šel z nekim duhovnikom proti Madridu. Mati je od žalosti umrla, oče pa je šel k frančiškanom. Ko je odrasel in doživel spreobrnitev, se je predal delu z najbolj ubogimi, revnimi in zapuščenimi. Zanje je najel več hiš, v katerih jim je stregel, zanje je bil pripravljen narediti vse, držal se je mota: »Delo brez prenehanja. Delaj dobro, kolikor moreš, dokler imaš še čas.« Tako je nastal red usmiljenih bratov.

Ti na Hrvaškem zopet delujejo od leta 2011, ko so na Strmcu pri Cerniku ustanovili psihiatrično bolnišnico sv. Rafaela. Sv. Janez od Boga je zavetnik bolnišnic, bolnikov in bolniškega osebja. Za svetnika ga je razglasil papež Aleksander VIII. leta 1690.

Miroslava-Maria Bahun, jpt

Vitraž hrvaškega slikarja Marijana Trepšeta v kapelici Ranjenega Jezusa.

Poetična milina svatbe in virtuoznost kabaretnega večera

Med zagrebškimi kulturnimi vrhunci zadnjih mesecev so bile tudi tri dramske predstave slovenskih gledališč - Drame SNG in Mestnega gledališča ljubljanskega.

Uspesno dramsko gostovanje: Na 29. Gavellovih večerih, znamenitem gledališkem festivalu v Zagrebu, ki ga ljubitelji dramske umetnosti vsako leto nestrpno pričakujejo, je dvakrat nastopila Drama SNG: 15. decembra s predstavo Svatba Rudija Šeliga v režiji **Jerneja Lorencija** in 23. decembra z Misterijem Buffo Vladimirja Vladimiroviča Majakovskega v režiji **Aleksandra Popovskega**. Misterij Buffo »opisuje pot poslednjih preživelih, zbranih na Noetovi barki, v obljubljeno deželo, hkrati pa – poenostavljeno povedano – pot iz

Nagrajenci na 29. Gavellovih večerih.
Foto: DKG

gledališča v resničnost in iz resničnosti spet v gledališče.« Obe predstavi sta poželi velik uspeh; okronan je bil z nagrado **Nini Ivanišin** za glavno žensko vlogo Lenke v Svatbi. Svatba je tudi dobitnica Borštnikove nagrade za najboljšo predstavo.

Filozofski teater v zagrebškem HNK: V prepolnem gledališču našega največjega teatra je 17. januarja gostoval slovenski filozof **Slavoj Žižek**, eden od najpomembnejših filozofov sedanjosti. Na dolgo pričakovanem gostovanju je govoril predvsem o današnjih prilikah in ugotovil, da najtežjih problemov ni mogoče reševati v okviru liberalnega sistema.

Slavoj Žižek. Foto: STA

Uspesen koncert pod Lajovčevu taktirko: Na koncertu Zagrebške filharmonije je 23. januarja zelo uspešno nastopil kod gost dirigent znani in čaščeni Slovenec **Uroš Lajovic**. Na programu so bile skladbe Glazunova in Ravela. Iz življenjepisa: Uroš Lajovic se je rodil 4. julija 1944 v Ljubljani. Svojo glasbeno pot je po študiju kompozicije pri prof. Matiji Bravničarju in dirigiranja pri prof. Danilu Švara na Akademiji za glasbo v Ljubljani nadaljeval z izpopolnjevanji na Mozarteumu v Salzburgu pri prof. Brunu Maderni ter na dunajski Visoki šoli za glasbeno in sceno umetnost pod mentorstvom prof. Hansa Swarowskyja. Dirigentsko kariero je pričel v Ljubljani, kamor se je v začetku letošnjega leta vrnil kot umetniški vodja Slovenske filharmonije. Od 2009 poučuje dirigiranje tudi na zagrebški glasbeni akademiji.

Virtuozno igranje Tartinija: V Hrvaškem glasbenem zavodu v Zagrebu je bil 8. februarja Hrvaški baročni ansambel (HRBA) gostitelj slovenskim umetnikom Domenu Marinčiču, igral je na violi da gambi, in mladim članom skupine Musica cibularis. Skladbe Tartinija in njegovih sodobnikov so izvajali virtuozno. Koncert je požel veliko pohval.

Fina umetnost zrcaljenja: V zagrebškem Kulturno-informativnem centru so s podporo veleposlaništva Republike Slovenije 18. februarja premierno predvajali umetniški dokumentarni film **Corinne Enquist in Toma Bačića** Fina umetnost zrcaljenja, ki govori o razmerah v nekdanji državi, in sicer skozi pripoved o plakatni aferi ob dnevu mladosti. Projekcije se je udeležil tudi slovenski veleposlanik **Vojko Volk**.

Slovenski prispevek k ciklusu Evropsko gledališče: Predstava Cafe Dada v režiji in po konceptu **Jaše Kocelija** ter izvedbi Mestnega gledališča ljubljanskega je 21. februarja gostovala v Zagrebškem gledališču mladih. Kabaretska predstava

prikliče v spomin skupino mladih umetnikov, ki so 5. februarja 1916, med prvo svetovno vojno, v Zürichu odprli nočni bar Cabaret Voltaire, tam pa s kulturnim programom napadali takratno kulturo in družbo. Dramaturginja kabaretnega večera umetniških atrakcij je bila **Eva Mahkovic**, scenografijo pa sta ustvarila **Darjan Mihajlović Cerar** in **Lenka Đorojević**.

Premiera Šparemblekovega baleta: V zagrebškem HNK-ju je bila 20. februarja premiera baletne predstave Johannes Faust passion, avtorsko delo svetovno

Prizor iz Šparemblekovega baleta. Foto: Mara Bratoš

priznanega slovenskega režiserja in koreografa **Milka Šparemblka**. Odmevna predstava je doživela velik uspeh, saj je mogočen baletni ansambel HNK-ja uspel v sodobnem slogu slediti vsem zamislim, ki so v umetniku dozorevale 14 let od prve koreografije s to vsebino: vrnil se je k Faustu. Predstava govori o izvorni človečnosti, ki ne more brez veselja do življenja in tudi ne brez velikih tragedij. Šparemblek povzema izrek Dvomim, torej sem. Osnova vsega je torej dvom. Predstava je po izvedbi koreodrama, sestavlja jo 17 slik vsebinsko bogatih slik, oplemenitenih z Bachovo glasbo Bacha, srednjeveškimi napevi in skladbami sodobnega skladatelja **Nevena Frangeša**. Velikih pohval so bili deležni solisti: **Tamas Darai** v vlogi Fausta, **Iva Vitić Gameiro** kot Margareta, **Edina Pličanić** kot Lilith in **Guilherme Gameiro Alves** kot Mefisto. Scenograf je bil **Nenad Fabijanić**, kostumografka pa **Dženisa Pecotić**.

Vasiljka Tovarloža

Spomin na p. Janeza Straška

Letos je minilo 68 let od tragičnega dogodka v gozdu med Ozljem in Sveticami, kjer je svojo življenjsko pot končal mučenik p. Janez Strašek. Na cvetno nedeljo 29. marca se je njegovemu spominu poklonilo prek petsto vernikov.

V podnožju cerkve Sv. Vida mučenika v Ozlju so se na prelep pomladanski dan zbrali verniki iz Ozlja in okolice, Svetic, Karlovca, Zagreba in Slovenije. Že devetnajsti križev pot je vodil njegov pobudnik, dekan ozaljskega dekanata vlč. **Josip Jakovčič**. Križev pot obuja stopinje, ki jih je tragičnega dne, na cvetno nedeljo 30. marca 1947, prehodil lazarist Janez Strašek, ko se je po zgodnji jutranji maši v Ozlju odpravil na Svetice, v cerkev Rojstva Brezmadežne Device Marije, kjer je bil župnijski upravitelj. Verniki, zbrani pri poldnevni maši, ga niso dočakali. Njegovo življenje se je tragično končalo na pol poti. Na tem kraju danes stoji železni križ in spominska plošča, ki so jo postavili njegovi sorodniki.

Romarji so se po dveh urah hoda zbrali v cerkvi na Sveticah, kjer jih je pozdravil sedanji upravitelj župnije pavlin p. **Marko Glogovič**. Na pokopališču v Sveticah so romarji prižigali sveče ter molili na Straškovem grobu in ob njegovem kipu.

Sledilo je tradicionalno druženje pred samostanom. To je bilo nepozabno popoldne s pogledom na prebujajočo se pomlad od Kleka do Karlovca in na sosednje Gorjance.

Polona Jurinič 🇺🇸

Romarji v cerkvi Brezmadežne device Marije na Sveticah. Foto: PJ

Prelivanje kulture čez državne meje

Koliko »hrvaškega« se je v zadnjih mesecih prelilo na slovensko kulturno prizorišče? Ponujamo kratek pregled.

Obzorja jezika/obnebjaja jezika: **poezija Tomaža Šalamuna**. Konec januarja je izšla dvojezična slovensko-hrvaška monografija o velikanu slovenske poezije in najpomembnejšem slovenskem avantgardnem pesniku Tomažu Šalamunu. Knjiga je plod sodelovanja Filozofske fakultete v Zagrebu in Fakultete za humanistične študije v Kopru. Razprave 22 priznanih avtorjev so uredili **Zvonko Kovač**, **Krištof Jacek Kozak** in **Barbara Pregelj**, spremno besedo pa je prispeval hrvaški pesnik in akademik **Tonko Maroevič**. Poleg Ljubljane, kjer je preživel večji del življenja, in Kopra, kjer je odraščal, je Šalamuna določal tudi Zagreb, kjer se je rodil leta 1941. Umrli je konec lanskega leta, decembra 2014.

Lovro Matačić v Sloveniji. Monografija s tem naslovom je v Ljubljani izšla januarja. Hrvaški dirigent Matačić je s slovenskim zasedbami v Sloveniji in na gostovanjih v tujini nastopil kar 209-krat. Njegov talent in glasbeno genialnost so slovenski glasbeniki spoznavali od leta 1922, ko je prvič dobil stalni angažma v ljubljanski Operi, do zadnjega koncerta leta 1984. Avtor biografije je **Marko Košir**.

Nov angažma za hrvaškega pisatelja: V ljubljanski Drami so februarja krstno uprizorili dramatizacijo Kafkovega romana Grad v režiji **Janusza Kice**. Režiser je dramatizacijo zaupal hrvaškemu pisatelju in dramaturgu **Goranu Ferčecu**. Ta je na lanskem Borštnikovem srečanju prejel nagrado za dramaturgijo predstave Moderne nô drame v režiji **Mateje Kolečnik** in izvedbi Slovenskega stalnega gledališča Trst.

Združene moči Slovenskih Haloz in hrvaškega Zagorja. Februarja je stekel projekt DE-PARK, ki bo čezmejno povezal kulturno in živo dediščino obeh območij. Enoletni projekt, ovrednoten na pol milijona evrov, je sofinanciran iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. V njem sodelujejo občine Podlehnik, Žetale, Cestica, Bednja in Klenovnik, rogaški Javni zavod za kulturo, turizem in razvoj ter TKIC in Ekomuzej Lepoglava.

Mučenice po slovensko: Hrvaški pisatelj Želimir Periš je avtor družbeno angažirane zbirke kratkih zgodb Mučenice, ki je marca izšla v slovenščini, in sicer pri založbi Modrijan. (jpt) 🇺🇸

Tragom Crne gospe – o slikanju crne Majke Božje u Hrvatskoj

Krajem prošle godine izašla je bogato opremljena foto monografija Polone Jurinić i pavlina o. Marka Kornelija Glogovića, pod nazivom Tragom crne Gospe. Predstavljena je u Lepoglavi 5. prosinca.

Lepoglava je osebujno mjesto nada-
leko poznato kao kolijevka hrvatske duhovnosti, kulture i školstva, grad čipke i baštine višestoljetne pavlinske prisutnosti, te mjesto mučeništva blaženog Alojzija Stepinca. U listopadu proslavit će 600. obljetnicu izgradnje i posvete župne crkve Bezgrješnog začeca Blažene Djevice Marije. Crkva je raskošno oslikana umjetničkim freskama pavlinskih majstora i urešena iznimno vrijednim oltarima, kipovima i slikama, a u svom svetištu čuva veliku oltarnu sliku Crne gospe, kopiju Majke Božje Częstochowske iz čuvenog pavlinskog marijanskog svetišta na Jasnoj gori u Poljskoj. Stoga je monografija o Crnoj gospi predstavljena upravo u Lepoglavi.

Povijest pavlinskog reda i štovanje Majke Božje

Predstavljanje knjige Polone Jurinić i o. Marka je počelo s misom zahvalnicom koju je predvodio o. Glogović na prvi dan trodnevne duhovne pripreve za proslavu nebeske zaštitnice lepoglavske župe. Potom je pred prepunom dvoranom u čitaonici gradske knjižnice koja nosi ime Ivana Belostenca, jednog od najznačajnijih pavlina, o knjizi govorio akademik **Josip Bratulić**, osvrnuvši se na povijest pavlin-

Izvirno ikono Črne gospe hranijo v pavlinskom samostanu Częstochowu, v svetišću Jasna Gora. Pavlinski red je bil zelo razprostranjen tudi v naših krajih. V 17. stoletju so pavlinske cerkve opremljali s številnimi slikarskimi deli, tudi kopijami Matere Božje Częstochowske. Najlepsi oltarji s podobo Črne gospe so v Lepoglavi, Svetem Petru u Šumi, Gorenji Vasi v Istri in Semeljcih pri Đakovu na Hrvaškem, v Olimju v Sloveniji in v Subotici v Bački. Slike se nahajajo tudi v cerkvah v Čakovcu, Legradu, Pavlovcu pri Desiniću, Hrašćini, Veliki Trnovitici, Đakovu in Zemunu, nekaj jih je tudi v zasebni lasti in v zagrebškem Muzeju za umetnost in obrt. (PJ)

Mati Božja Częstochowska na Jasni Gori.
Foto: iz monografije

skog reda, dok su o nastanku i sadržaju knjige te štovanju Majke Božje podrobnije govorili njezini autori, a posebice o. Marko, prior pavlinskog samostana u Svecicama. Organizator promocije i domjenka bio je **Mirko Varović**, a među brojnim uzvanicima bili su varaždinski biskup **Josip Mrzljak**, lepoglavski župnik vlč. **Andrija Kišiček**, gvardijan samostana Olimje u Sloveniji p. **Ernest Benko**, načelnik općine Bednja **Mirko Bistović**, te čelni ljudi grada Lepoglave ispred kojih je zadovoljstvo i zahvalnost izrazio gradonačelnik **Marijan Škvarić**.

Božidar Brezinsčak Bagola 🇺🇦

Akademik Josip Bratulić, Polona Jurinić, p. Marko Glogović (z leve). Foto: Zvezdana Jembrih

Gostičevi dnevni kljubujejo varčevanju

Tudi letošnji Gostičevi dnevni, že 16. zapored, so potekali po ustaljenem redu: Zagreb - Homec - Domžale - Ljubljana. Prireditve so se vrstile med 7. in 22. marcem v spomin na slanege opernega pevca, rojenega pred 115 leti na Homcu.

Slovesnosti so se začele 7. marca v Zagrebškem HNK s Smetanovo opero Prodana nevesta, končale pa v ljubljanski Operi z najnovejšo uprizoritvijo Bizetove opere Carmen. Josip Gostič je blestel v obeh operah. Kot Janko je prvič nastopil v Ljubljani 8. septembra 1930, v Zagrebu pa 23. oktobra 1937. Kot Don Jose je prvič nastopil v Zagrebu 18. decembra 1938. V obeh vlogah je gostoval tudi na Dunaju.

Pokroviteljica slovesnosti je bila Občina Domžale, organizatorji pa Kulturno društvo Jože Gostič Homec, Društva prijateljev zagrebške Opere, Opera in balet SNG Ljubljana ter Opere HNK Zagreb.

600-letnica kronanja Barbare Celjske (1392–1451)

V Hrvaškem državnem arhivu na Marulićevem trgu v Zagrebu so 11. marca odprli razstavo ABC - Arhivska Barbara Celjska avtorja Aleksandra Žižka. Razstavo je nastala v sodelovanju Zgodovinskega arhiva in Pokrajinskega muzeja Celje.

Rodbino Celjskih poznamo večinoma prek literarne obdelave. Podobe Barbare Celjske in vrednostne sodbe o njej so nastale po zatonu Celjskih. Barbarino vlogo so osvetljevale mitološko in predvsem v negativnem tonu. Zgodovinski arhiv v Celju ne hrani nobene Barbarine listine, zato so se pri pripravi razstave povezali z madžarskim državnim arhivom v Budimpešti, arhivom Hrvaške akademije znanosti

Po maši: S. Rogina, prof. V. Kranjčević, P. Jurinić, msgr. S. Zore, L. Hostnik, F. Obuljen, L. Golob, D. Štimac, L. Rogina (z leve). Foto: KD J. Gostič Homec

Skupna slika solistov po koncertu v Domžalah. Foto: P. Jurinić

Spominska maša je nekaj najlepšega

Osmega marca je bila v cerkvi Marijinega rojstva na Homcu spominska maša, ki jo je daroval ljubljanski nadškof metropolit **Stanislav Zore**. Somaševala sta stari in novi homški župnik, **Lojze Golob** in **Lojze Hostnik**. Zbor Consortium musicum iz Ljubljane je pod vodstvom dr. **Mirka Cudermana** in ob spremljavi organista prof. **Maksa Strmčnika** izvedel Albrechtsbergerjevo Mašo v D-duru. Odkar potekajo Gostičevi dnevi, so maše nekaj najlepšega: krasna cerkev in prelepo petje uveljavljenega zbora. Po maši pa družnje pred cerkvijo in pred starim župnim dvorom, v prijateljskem ozračju s pogledom na osončene zasnežene Kamniške in

Julijske Alpe z mogočnim Triglavom.

Nadškof Zore je ob tej priliki pozdravil slovenske rojake iz Zagreba in pohvalil prireditev in sprejem ob 85-letnici Slovenskega doma.

Po tradicionalnem kosilu v gostilni Repanšek smo v domžalskem Kulturnem domu Franca Bernika spremljali slavnostni koncert solistov Opere HNK Zagreb (**Jelena Kordić**, sopran, **Dubravka Šeparović Mušović**, mezzosopran, **Luciano Batinić**, bas, **Davor Radić**, bariton) in SNG Opera in balet Ljubljana (**Urška Breznik**, sopran, **Rebeka Robinšak**, sopran, **Ivan Andres Arnšek**, bariton, **Branko Robinšak**, tenor). Na sporedu so bile arije in dueti popularnih oper znamenitih skladateljev.

Črni oblaki nad prireditvijo

V 16 letih je bilo v pripravo Gostičevih dni vložena ogromno dela, denarja in navdušenja. Letos pa so se prvič nad prireditev zgrnili črni oblaki. Vsako leto so na predstavo v zagrebškem HNK prišli Gostičevi rojaki iz Homca in okolice. Odkar ima HNK novo vodstvo, za goste ni več gratis vstopnic, ni sprejema v VIP salonu, ni denarja za lovorjev venec za Gostičev grob. Vprašljivo je bilo financiranje potovanja zagrebških solistov na koncert v Domžal. Pod vprašajem je bil tudi odhod zagrebških častilcev Josipa Gostiča v Homec; na pot nas je odšlo le sedem, od tega štirje člani Slovenskega doma. Vsa leta doslej nas je bilo za poln avtobus.

Polona Jurinić

in umetnosti, Hrvaškimi državnimi arhivom v Zagrebu in Varaždinu ter Arhivom Republike Slovenije. Razstavljenih je 16 izbranih reproduksijskih listin. S to razstavo je obeležena 600. obletnica kronanja Barbare

Barbara in Sigismund na freski v pokopališki kapeli v Riffianu (slika iz razstavnega kataloga).

Celjske za nemško kraljico. Nastajanje razstave sta opisala avtor in **Stane Rožman** iz celjskega pokrajinskega muzeja.

Zgodovinska podoba Barbare Celjske

Barbara Celjska je bila »ženska brez vere in sramežljivosti«. Bila je najmlajša hči Hermana II. Celjskega in Ane Schaunberške. Herman II. je poročno »sestavljanko« začel sestavljati kmalu po izgubljeni bitki s Turki pri Nikopolju leta 1396, ki bi se lahko brez Celjanove pomoči za cesarja Sigismunda Luksemburškega tragično končala. Kot izkaz hvaležnosti je leta 1401 sledila zaročnica in leta 1405 poroka Barbare Celjske in vdovca Sigismunda, ogrskega kralja. Barbara se je veliko zadrževala na Ogrskem in Hrvaškem (Medvedgrad nad Zagrebom). Z nemško kraljevo krono je bila kronana leta 1414 v Achnu in bila v spremstvu možu na koncilu v Konstanci leta 1415, kar je bilo vrhunec Barbarinega zakona s Sigismun-

dom. Sledila je ločitev leta 1419, ker je bila neuspešna v svojem delovanju; kralj ji je odvzel posestva, razpustil njen dvor in jo izgnal skupaj s hčerko Elizabeto (rojena leta 1408). Po enem letu je Barbara moža prosila odpuščanja in sta normalizirala odnose. Leta 1437 je bila kronana kot češka kraljica. Hči Elizabeta se je poročila z Albertom V. Avstrijskim. Barbara je načrtovala poroko vnukinji Ane in Elizabete s poljskim kraljem Vladislavom III. in njegovim bratom Kazimirjem. Raznoraznih spletk ji že precej bolan car ni odpustil. Leta 1437 jo je zaprl v grad Znojmo. Po njegovi smrti jo je zet izpustil ter se je zatekla na Poljsko. Leta 1441 se je naselila v Melniku na Češkem. Umrla je 11. julija 1451 za kugo. Pokopana je v katedrali sv. Vida v Pragi, v grobnici čeških kraljev. Pravico do krone je dobil vnuk Ladislav (Posmrtnik). Podrobneje o rodovini Celjskih smo v Novem odmevu pisali decembra 2014.

Polona Jurinić

Seveda je bilo nekoč boljše. Na nek način.

To, kar je bilo daleč, je sedaj blizu, ne samo blizu, to je sedaj tu. Mislim na starost. In ker sem sedaj prvič stara, na sebi in v sebi odkrivam lastnosti tega življenjskega obdobja. Nekoč je bilo.... čisto drugače kot danes.

Vse nekaj škripa, visi, boli, odpoveduje, upočasnjuje, izpada, odpada.... vse je že doživeto, videno, slišano, vse se ponavlja... Stavki, ki jih vse večkrat izgovarjam, so "ko sem bila jaz mlada" ali "v mojih časih sem/ smo ..", kot da imam v glavi časovni stroj, ki me v trenutku prenese v neke druge čase. Spomnim se, kako sem se pred leti sprehajala z mojo sedaj že pokojno mamo in sem ji prigovarjala, naj pohiti, ker da se vleče kakor megla. Pa mi je rekla, da ne more, ker da jo bolijo noge. Pa kako, kaj si se udarila? Ne, je rekla, jaz sem stara! No, sedaj tudi jaz vem, kako je, in da se ti ni treba udariti, da bi te kaj bolelo.

Kar je bilo nekoč dobro, danes ni več

In stalno se mi vsiljujejo primerjave. Sedaj je tako, nekoč pa je bilo drugače (in seveda na nek način boljše). Na primer smeti. Smeti so danes eden glavnih problemov v svetu. Vsi poskušajo najti odgovor, kam z njimi, kako jih odlagati, reciklirati. Pa si izmišljajo reciklažna dvorišča, kontejnerje, sežigalnice, specialne kante s stiskalnicami na solarni pogon, sortiranje... Zelo malo ali pa nič je tistih, ki bi se ukvarjali z vprašanji, kako preprečiti nastajanje smeti. In že smo pri nekoč. Torej, nekoč, ko sem bila jaz mlada, sploh nismo imeli teh težav. Stvari, ki smo jih kupovali, smo prinesli domov v cekarjih, zavite v papir, v pravih steklenicah, brez plastike in stiroporja. Embalažo od tistih treh paštet v konzervah pa smo uporabljali kot lončke za vodo, za risanje v šoli. Časopise smo porabili za kurjenje ali pa razrezane na stranišču. Če so se gospodinjski aparati pokvarili, smo jih popravljali. Danes pa... saj veste. Kupimo druge. Danes začne človek proizvajati smeti, še preden shodi. Razne pleničke za enkratno uporabo, vsaj trikrat na dan

krat 365 ali več dni. Številka je visoka, še višji pa je kup porabljenih plen in drugih enkratnih dodatkov... Nekoč pa smo imeli bombažne plenice, ki smo jih prali, likali in znova in znova uporabljali, in plenice so prehajale iz roda v rod ...

Narobe svet z željami in igračkami

Nekoč smo kot otroci dobivali za novo leto pomarančo, kakšno čokolado in punčko iz cunj ali žogo. Danes pa grem v trgovino, da bi nekaj kupila za vnučke in ne vem, kaj naj jim kupim, ker že vse imajo. To pa imajo tudi zato, ker jim poleg atija, mamice, babice, dedkov, tet in stricev darila prinašajo še Miklavž, Božiček, Dedek Mraz pa še kdo. Mi smo imeli samo Dedka Mraza. Moj vnuček se mi je pred kratkim potožil, da mora biti kar naprej priden, da bi mu prej naštetja trojica kaj prinesla. No, pri tem si mislim, da smo bili mi na nek način na boljšem, saj smo morali biti pridni samo enkrat na leto - za Dedka Mraza. Pri vsem tem pa tudi ta današnji Dedek Mraz ni več takšen, kot je bil nekoč. Vse pozabi ali pomeša. Jaz ga vsako leto prosim za tanek obseg pasu in debelo denarnico, on pa vztrajno pomeša moje žele in dobim debel obseg pasu in tanko denarnico.

In da ne omenjam, kako se danes govori. Ful, kul, žur..., ki smo jih nekako še sprejeli, so dopolnjeni z različnimi autorsingi, pirsingi, bikini conami in podobnimi izrazi, ki jih uporabljamo, kot da so bile to besede, ki smo se jih naučili takoj po mama in ata. Pred kratkim sem bila na obisku pri prijateljici, ki ima hčerko pubertetnico. Ko sem potrkala na vrata, me je mlad glasek povabil z »enter«. Pa sem vstopila in bilo nam je lepo... No, pa dovolj za zdaj, se grem malo resetirati.

Irena Pavlović

Ne pozabimo domačih jedi

Slastne jajčne dobrote

Spomladi se poleg okusne mlade zelenjave - regrata, solate, radiča - odlično priležejo jajca. Pripravimo jih lahko na tisoč in en način. Tule je nekaj naših predlogov.

Krompirjeva musaka z beluši

Potrebujemo: 1,5 kg krompirja, 500 g belušev, 100 g sira, 6 jajc, 4 dl smetane za kuhanje, malo masla, sol, poper in muškati orešček.

Priprava: krompir skuhamo na pol (10 minut), odcedimo, lupimo in na tanko narežemo, posolimo in popramo. Očiščene in oprane beluše v ponvi pokrite z malo vode, dušimo 5 minut. V skledi z metlico stepamo jajca, dodamo smetano, posolimo, popopramo in začинimo z muškatinim oreščkom. Pekač obložimo s papirjem za peko. Nanj kot strešnike naložimo plast krompirja, potresemo s sirom, prekrijemo s polovico belušev in prelijemo z nekaj žlicami jajčne mešanice. Postopek ponovimo. Na vrh naložimo preostali krompir in prelijemo z jajčno mešanico. Pečemo v ogreti pečici na 190 stopinjah, približno 40 minut. Preden musako postrežemo, jo malo ohladimo.

Telečja pečenka nadevana z jajci

Potrebujemo: 1 kg ledvične pečenke, 4 kuhana jajca, sol, poper, jušno kokco, malo maščobe, vejico rožmarina in lovorjev list.

Priprava: meso operemo, osušimo, po dolžini zarezemožep, v katerega damo

Jajčna abeceda

Sveže jajce v kozarcu vode pade na dno. Na pol sveže jajce plava do polovice v vodi. Staro jajce se dvigne na površino.

Mehko kuhano jajce: jajce potopimo v hladno vodo, ko ta zavre, kuhamo še 1 do 2 minuti. Trdo kuhano jajce: ko voda zavre, naj se kuha še 8 minut.

Poširano jajce: vodo solimo in ji dodamo žlico kisa. Ko zavre, nad vrelo vodo z zajemalko držimo razbito jajce, dokler se beljak ne strdi, približno 3 minute.

Olupljena trdo kuhana jajca. Odprtino zapremo z zobotrebeci. Pečenko solimo, popopravimo z vseh strani in jo naglo opečemo na razbeljeni maščobi. Preložimo jo v pekač in pečemo v pečici na 180 stopinjah eno uro. Med pečenjem polivamo z jušno osnovo iz kocke. Pečeno telečjo pečenko pustimo, da malo počiva, nato jo narežemo in serviramo na pladenj. Za prilogo se pričežajo testenine, riž ali krompir ter poljubna sezonska solata.

Leča v solati

Potrebujemo: 500 g leče, glavica radiča, kuhana jajca, sol, bučno olje, kis

Priprava: oprano lečo kuhamo približno pol ure, jo posolimo in pustimo, da se ohladi. Odcejeno začинimo z oljem, kisom in poprom. V skledo damo radič in ga prekrijemo z lečo ter okrasimo s kuhanimi jajci ali redkvico.

Dubrovniška rožata

Potrebujemo: 1 liter mleka, 8 jajc, 8 žlic sladkorja, malo limonine lupinice. Za karamel: tri žlice sladkorja, 2 žlici ruma. Za okras: stepeno sladko smetano.

Priprava: v ponvi karameliziramo sladkor, da dobi lepo rjavo barvo, nato dodamo rum. Karamel še v tekočem stanju vlijemo v model ali manjše modelčke; z njim prekrijemo dno in stranice.

Jajca in sladkor stepemo, dodamo limonino lupinico in med stalnim mešanjem prilijemo mleko. Maso vlijemo v model ali modelčke. Te postavimo v pekač z vodo, ki sega do polovice modela. Rožato pečemo v vodeni kopeli v pečici na 200 stopinjah, dokler se ne strdi in kot puding dobi kožico. Še mlačno postrežemo s sladko smetano.

Ivanka Nikčević 🍷

Nekaj namigov za pripravo in serviranje zelenjave

Rdeča redkvica

Ta hrustljava in pikantna zelenjava odlično deluje na sluznico prebavil. Zanimivo je, da se uživa samo surova. Je zelo primerna za okrasitev jedi. Če želimo, da se odpre kot cvet, v plodove na spodnjem delu zarezemo križ in jih za nekaj časa položimo v ledeno vodo.

Beluši

Da bodo ostali ravni, jih kuhamo pokonci v visoki in ozki posodi. Pred kuhanjem jim odstranimo trdi del, jih odrežemo na enako dolžino in zvežemo v šopek po 8 do 10 skupaj.

Korenček

Za solato ali zelenjavne juhe so posebej primerne korenčkove palčke. Korenček najprej ostrgamo in narežemo na tanke dolge rezine, te pa na tanke palčke. Za cvrtje korenček narežemo na debele palčke ali kocke. Lepi so tudi korenčkovi kolobarčki.

Cvetača

Dobra je tako kuhana v slani vodi ali na pari kot surova. Pred kuhanjem jo razdelimo na cvetke. Surovo prilijemo z oljem in balzamičnim kisom ter začинimo s poprom in soljo. (in) 🍷

Pregovori so zaklad ljudske modrosti

Brez muje se še čevljev ne obuže.

Vse se zmore, če se hoče.

Brez dela ni jela.

Veliko besedi malo naredi.

Brez muke ni moke.

Lenoba je vseh grdob grdoba.

Od rok do ust je dolga pot.

Pomagaj si sam in bog ti bo pomagal.

Kar boš v mladosti sejal, boš v starosti žel.

Čas setve še ni čas žetve.

Kruha ne naredi moka ampak roka.

PLANINARSTVO I SLOVENSKA NACIONALNA SVIJEST, 1. dio

Slovinci se vole pohvaliti da su narod planinara, jer je gotovo dvije trećine slovenskoga teritorija brdovito, a u planine redovito odlazi čak 15 posto stanovništva. Planinarstvo je odigralo i značajnu ulogu u formiranju nacionalne svijesti.

Nacionalni planinarski savezi prvenstveno djeluju na poticanju i odgoju članstva za planinarsku aktivnost, na organiziranju i pomaganju planinarskih pohoda i podizanju pratećih planinarskih objekata (domova, kuća, skloništa, staza). No zarana se shvatilo da planinarskom djelatnosti velike države mogu podčinjavati male narode, priječiti osvješćivanje nacionalne svijesti, zatirati političke ambicije za osamostaljenjem.

Elitizam prvih alpskih klubova

Najstariji Alpine Club u Londonu dugo je vremena u svoje redove tajnim glasanjem primao samo britanske pristu-

pnike po preporuci dvaju članova, koji su obavili barem »20 značajnih uspona u Alpama«, te svojim »ponašanjem oslikavali duh tog društva«. Navedena udruga je otvoreno podržavala klasni elitizam, pa i mnogi britanski vrhunski planinari i alpinisti nisu uspjeli postati njegovi članovi. Alpine Club je promicao i britanski imperijalizam, a nakon gubitka alpinstičkog primata u Europi, njegovi su članovi putem kolonijalnih časnika u Indiji nadzirali uspone na Himalaji.

U Njemačkoj su, dolaskom nacizma na vlast, Židovi (i Slaveni) postupno izbačeni iz planinarskih društava i brisani iz povijesti uspješnih uspona u gorju. U Tirolu je, sve do danas, donekle prisutna vjerska komponenta (rimokatolici, protestanti) u odabiru učlanjenja u određeno planinarsko društvo. Nerijetko je i nacionalna ili politička pripadnost odlučivala o mogućnosti ulaska u neko planinarsko društvo, pa je npr. Slovenac Karl Dežman, tek nakon pristanka sudjelovanja

u pronjemačkim političkim gibanjima u Sloveniji, mogao 1881. postati predsjednik kranjske podružnice Deutscher und Oesterreicher Alpenverein (DOAV). Slovenac Henrik Tuma je, nakon odbijanja prijedloga da prihvati talijansko državljanstvo, morao »dobrovoljno« 1924. godine istupiti iz goričke podružnice Cluba Alpino Italiano (CAI).

Pritisci i u miru i u ratu

U razdoblju mira nacionalni planinarski prestiž Austrije, Njemačke, Francuske i Italije često se gradilo i na nepoštenim metodama, npr. »ometanjem uspona konkurenata«, paralelnim penjanjem istim smjerovima ili podizanjem planinarskih domova na graničnim područjima - na »domet bačenog kamena« od već postojećih planinarskih kuća neke druge nacije. U ratnom vremenu planinarski domovi su nezakonito nacionalno »mijenjali vlasnike« i imena, nerijetko se pretvarajući u vojna uporišta, postavljani su putokazi na novom stranom jeziku, preimenovani su vrhovi, zatirani su povijesni uspjesi drugih nacija ili ukidana nacionalna planinarska društva. Tako je npr. Italija nakon 1919. godine, na slovenskom teritoriju silom gasila podružnice Slovenskoga planinarskog društva, a Njemačka je 1941. potpuno ukinula navedenu udruhu.

Srpska kraljevska vlast je 1925. nastojala podčiniti sva planinarska društva pod Jugoslavenski Touring Klub u Beogradu. Uz jaki otpor slovenskih planinara, taj ideji se argumentirano suprotstavio poznati hrvatski planinarski djelatnik dr. Ivan Krajač, inače poslanik u beogradskoj skupštini. U novoj Jugoslaviji nakon 1945. godine, savezni beogradski je režim nastojao ukinuti republička planinarska društva putem »podvrgavanja Jugoslavenskom turističkom savezu«. Postojala je i stalna namjera države da preko tzv. krovnih organizacija podvrgne planinarske udruge pod svoju pravno-ekonomsku nadležnost. Zato su npr. sedamdesetih godina prošloga stoljeća, pod pritiskom komunističkih vlasti, planinarska društva morala, barem formalno, potpasti pod Fiskulturni savez Jugoslavije. Tek nastankom Republike Slovenije 1991.

Simbola slovenstva: Aljažev stolp in Triglav. Foto: www.hribi.net

Planinska zveza Slovenije stječe potpunu samostalnost.

Preokret krajem 19. stoljeća

Dugo vremena su slovenske gore istraživali i osvajali stranci nadijevajući njemačka ili talijanska imena planinama, vrhovima, prijelazima, planinarskim kućama, svratištima, hotelima. Slijedeći nacionalne interese matičnih država, nerijetko su velike planinarske udruge Europe (npr. Austro-Ugarske, Italije, Francuske) posezale za tuđim planinskim ozemljem. Takva nastojanja su provođena kroz razne oblike: a) nametanjem stranoga jezika (imenovanja vrhova, iscrtavanja karata, putokaza, planinarskih vodiča, planinarskih časopisa, nazivlja opreme); b) suoblikovanjem kulture (otvaranje nematičnih knjižnica, osnivanja stranih planinarskih društava, školovanja planinarskog kadra (vodiči, spasitelji...), organiziranja proslava i jubileja, podizanja spomenika, uvođenja novih planinskih običaja, morala, prehrane; c) ekonomskim zahvatima (kupnjom planinskog zemljišta, građenja prilaznih putova i mostova, podizanje hotela i planinarskih domova u stranom vlasništvu, davanja stranih licenci za stručne poslove (npr. vodiča, instruktora).

U drugoj polovici 19. st. počinje intenzivna germanizacija slovenskog ozemlja putem stranih planinskih udruga, npr. Osterreichischer Alpenverein (OAV), Deutscher Al-

penverein (DAV), ujedinjenih 1873. god. u DOAV, Osterreichischer Tourist Club (OTC.), Steirischer Gebirgsverein (SGV), te Sanntaler Alpen Club (SAC). Vodstva i planinari iz navedenih udruga su na slovenskim Alpama izgrađivali planinarske staze, postavljali alpinističke smjerove, opisivali svoje uspone u časopisima, među inima u ljubljanskim Laibacher Zeitungu i Laibacher Tagblattu te mariborskom Marburger Zeitungu. Također su sudjelovali u izradi zemljovida pri Austro-Ugarskom geodetskom zavodu u Beču.

Širenje nacionalnog utjecaja

Njemačko-austrijsko društvo DOAV je u Sloveniji osnovalo pet sekcija. Financiralo se iz Zemljišno-vjerske zaklade, koja je imala u vlasništvu većinu šuma u Julijskim Alpama, iz političko-kulturnih organizacija zaduženih za germanizaciju i donacija bogatih stranih zemljoposjednika. Društvo je obnavljalo i gradilo planinarske kuće, među inim kuću na Ledinama i dom Planika, dom Valentina Staniča, kuću na Golici, Cojzovu kuću na Kokršnem sedlu i Erjavčevu kuću na Vršiču. Održavalo je niz markiranih planinarskih staza, organiziralo stručna predavanja, posjeta stranih planinara, školovanje vodnika i davanje licenci. Na teritoriju današnje Slovenije, Češke i Južne Poljske otežavalo je pristup slavenskih planinara Alpama i Tatrama. Manje nacionalno nasilan bio je Oster-

reichischer Tourist Club osnivajući svoje podružnice po Sloveniji, npr. prvu sekciju na Železni Kapli na Koroški 1877. godine, te izgrađivši više objekata, npr. planinarske kuće pod Črno prstjo, na Utahu i Kaninu.

Talijanska planinska društva Societa Alpina delle Giulie i Societa Alpine Friulana u početku nisu gradila planinarske kuće već su samo organizirala pohode na Julijske Alpe. Izdavali su list In Alto i planinske vodiče Guida del Friuli. No nakon 1. svjetskog rata i talijanskog zauzeća Južne Slovenije, i Club Alpina Italiana (CAI) inicira gradnju niza planinarskih kuća, među inim na Krnu i pod Mangartom. Club Alpina Italiana je tiskao časopis Bollettino Mensile (1922-1928.) i vodič Guida del Friuli (1930.).

Veliki doprinos u razvoju slovenskoga planinarstva dao je Klub Čeških turista, pružajući stručnu pomoć, organizirajući pohode Čeha u slovensko gorje, izgradnjom markacija i planinarskih kuća, npr. na Ravnem nad Jezerskim i na Koritnici, opisujući planinarske uspjehe u časopisu Alpsky Vesnik te nizu stručnih vodiča. Zahvaljujući Česima i slovenskom planinaru Henriku Tumi (inače češkog podrijetla) Vojni kartografski zavod u Beču prihvatio je izvorno slovensko nazivlje za mnoge gorske toponime u slovenskim Alpama.

Mladen M. Pisek

Planinska sekcija Slovenskega doma pri spodnji koči na Golici 31. 5. 1931. Foto: Arhiv Slovenskega doma

Rdeči naglji, budnice, mlaji in kresovi - slovenska prvomajska tradicija

Mednarodni praznik dela se na Slovenskem praznuje že od začetka 20. stoletja. Še danes so živi prvomajski simboli: na predvečer praznika se prižigajo kresovi in postavljajo mlaji, na praznični dan pa godbe igrajo budnice in ljudje nosijo rdeč nagelj.

Kot državni praznik je bil 1. maj uzakonjen že leta 1948. Danes je eden redkih praznikov v Sloveniji, ki mu pripadata dva dela prosta dneva.

Simbolni pomen rdečega naglja

Rdeči nagelj v gumbnici krasi prsi mnogih ljudi, ki se udeležijo prvomajskih proslav in zborovanj. Včasih je simboliziral delavski razred in revolucijo, danes pa nas opominja, da tudi v novih časih, v novih državah z novo politično in gospodarsko ureditvijo delo še nima vloge, kot mu pripada. Številni delavci so še vedno izkoriščani, premalo plačani in spoštovani. Delo ni več samo pravica, vse bolj postaja privilegij.

Praznik se mora začeti z budnico

Skoraj ni slovenskega kraja, v katerem ne bi imeli godbe na pihala. Ta pa za prvi maj tradicionalno igra jutranjo delavsko budnico. Tradicija je najbolj zakoreninjena v slovenskih krajih z bogato delavsko zgodovino, predvsem v rudarskih in industrijskih središčih.

Ko zagorijo prvomajski kresovi

Kurjenje kresov na predvečer prvega maja je novodobna tradicija, sega v obdobje po drugi svetovni vojni. Navada se je ohranila, s kresovi delavci še danes opozarjajo na delavske pravice. Prvomajski kresovi so sicer nadomestili starodavno postavljanje kresov na kresno noč, šentjanževo ali ivanje 24. junija, ko je po ljudski tradiciji najkrajša noč v letu. Kot pravi pregovor: »Ob kresi se dan obesil.«

Postavljanje mlajev ob začetku maja

Nekdaj je bila po vseh slovenskih pokrajinah navada, da so fantje na začetku meseca maja sredi vasi postavljali mlaje, kot simbol spomladanske rasti. Mlaj je narejen iz visoke smreke, jelke, bora ali breze. Deblo se olupči oziroma obeli, zeleni vrh pa okraši z bršljanom in pisanimi trakovi. Danes se mlaji postavljajo za družinske in vaške praznike ter prvi maj. Včasih so vasi med seboj tekmovali, katera bo imela lepši mlaj. Fantje so jih največkrat celo noč stražili.

